

PROGRAMACIÓN DO DEPARTAMENTO DE XEOGRAFÍA E HISTORIA E CIENCIAS
SOCIAIS

CPI P. ANTONIO ORZA COUTO
CURSO 2021-2022

Xefa de Departamento: María Fírvida Fernández

Tabla de contenido

1. INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN.....	4
LEXISLACIÓN ESTATAL:	5
LEXISLACIÓN AUTONÓMICA:.....	5
2. OBXECTIVOS Educación Secundaria Obrigatoria.....	7
3. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE.....	9
4. CONCRECIÓN PARA CADA CURSO DE: ESTÁNDARES-COMPETENCIAS-TEMPORALIZACIÓN-GRAO MÍNIMO- PROCEDIMIENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN.....	16
4.1 XEOGRAFÍA E HISTORIA 1º ESO.....	16
4.2 XEOGRAFÍA E HISTORIA 2º ESO.....	32
4.3 XEOGRAFÍA E HISTORIA 3º ESO	44
4.4 HISTORIA 4º ESO.....	56
5. CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS NA MATERIA.....	71
6. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS.....	72
7. ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE APRENDIZAXE.....	72
8. AVALIACIÓN.....	90
8.1 Deseño da AVALIACIÓN INICIAL e medidas individuais ou colectivas que se poidan adoptar como consecuencia dos seus resultados.	90
8.2 CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN.....	91
8.2.1 XEOGRAFÍA E HISTORIA.....	91
8.3 CRITERIOS PARA DETERMINAR A CUALIFICACIÓN FINAL ORDINARIA E EXTRAORDINARIA E MATERIAS PENDENTES.	92
8.4 AVALIACIÓN EN CASO DE CONFINAMENTO.....	94
9. CONCRECIÓN DOS ELEMENTOS TRANSVERSAIS QUE SE TRABALLARÁN NO CURSO QUE CORRESPONDA.....	95

10.MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE.....	98
11. SAÍDAS E ACTIVIDADES EXTRA-ESCOLARES.....	107
12. CONTRIBUCIÓN AO PLAN LECTOR, TICS E PLAN DE ACCIÓN TITORIAL.....	107

1. INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN

O CPI P. Antonio Orza Couto atópase no concello de Boqueixón, situado entre Santiago de Compostela e o val do río Ulla. Ten una superficie de 70 KM e una poboación de 42921 habitantes no ano 2016 cunha tendencia a baixa desde o ano 2009, característica que comparte cos municipios rurais da comarca. A súa estrutura poboacional é a típica dunha área rural, na cal a maioría da poboación é un colectivo de clase media e baixa e ocupada no sector servizos e na agricultura e gandería.

- **Centros adscritos:** EEI de Sergude e EEI de Camporrapado
- **Ensinanzas que oferta o centro:** Educación Infantil, Educación Primaria e Educación Secundaria.
- **Características singulares:** ao tratarse dun CPPI contamos con alumnado desde os 3 aos 16 anos .Asimesmo,temos servizo de transporte e de comedor. Somos un centro plurilingüe (impártase a educación plástica en educación primaria en lingua inglesa), polo que temos auxiliar de conversa .Polas peculiaridades do alumnado e dalgunhas das familias (pouca implicación na educación dos seus fillos) esta programación ha de tentar adaptarse as circunstancias específicas de cada alumno e a ha de ser revisada periódicamente a fin de lograrobxetivos básicos e poder motivar a todo o alumnado, procurando na medida do posible dar atención á diversidade que a temos e moita. A economía das familias vén determinada pola proximidade de Compostela: explotacións gandeiras, agrícolas, forestais e servizos son as principais ocupacións das familias. Podemos falar dun nivel socioeconómico medio e un nivel de formación das familias básico. Ademáis a vida cultural céntrase en boa medida no centro escolar, nas aportacións do concello a través dos centros socioculturais e á proximidade á cidade de Santiago.

No presente curso 2021-2022, a xefatura de departamento recae sobre a especialista na materia, María Fírvida Fernández, quen impartirá a asignatura nos cursos de 2º, 3º e 4º ESO. A docente Lina Mª González López impartirá a materia en 1º ESO como afín. O número de alumnos e grupos queda como segue:

Materia	Nº Alumnos	Grupos	Docente
1ºESO	23	1	Lina Mª González López
2ºESO	31	2	María Fírvida Fernández
3ºESO	26	2	María Fírvida Fernández
4ºESO	24	1	María Fírvida Fernández

A presente programación didáctica foi elaborada tendo en conta o seguinte marco legislativo:

LEXISLACIÓN ESTATAL:

- + Ley Orgánica 8/2013, de 9 de diciembre, para la Mejora de la Calidad Educativa (**LOMCE**).
- + Real Decreto 1105/2014, de 26 de diciembre, por el que se establece el **currículo básico** de la Educación Secundaria Obligatoria y del Bachillerato.
- + Orden ECD/65/2015, de 21 de enero, por la que se describen las **relaciones** entre las competencias, los contenidos y los criterios de evaluación de la educación primaria, la educación secundaria obligatoria y el bachillerato.
- + Orden ECD/1361/2015, de 3 de julio, por la que se establece el currículo de Educación Secundaria Obligatoria y Bachillerato para el ámbito de gestión del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, y se regula su implantación, así como la **evaluación** continua y determinados aspectos organizativos de las etapas.

LEXISLACIÓN AUTONÓMICA:

- + Decreto 324/1996, do 26 de xullo, polo que se aproba o **regulamento orgánico** dos institutos de educación secundaria.
- + Orde do 1 de agosto de 1997 pola que se dictan instrucións para o desenvolvemento do Decreto 324/1996 polo que se aproba o **regulamento orgánico** dos institutos de educación secundaria e se establece a súa organización e funcionamento.
- + Orden de 21 de decembro de 2007 pola que se regula a avaliación na educación secundaria obrigatoria na Comunidade Autónoma de Galicia.
- + Orde do 28 de xuño de 2010, pola que se modifican parcialmente as Ordes do 1 de agosto de 1997 pola que se ditan instrucións para o desenvolvemento do Decreto 324/1996, polo que se aproba o **regulamento orgánico** dos institutos de educación secundaria e se establece a súa organización e funcionamento, do 22 de xullo de 1997, pola que se regulan determinados aspectos de organización e funcionamento das escolas de educación infantil, dos colexios de educación primaria e dos colexios de educación infantil e primaria dependentes da Consellería de Educación e Ordenación Universitaria, e do 3 de outubro de 2000 pola que se ditan instrucións para o desenvolvemento do Decreto 7/1999, polo que se implantan e regulan os centros públicos integrados de ensinos non universitarios.
- + Decreto 229/2011, de 7 de decembro, polo que se regula a **atención á diversidade** do alumnado dos centros docentes da Comunidade Autónoma de Galicia nos que se imparten as ensinanzas establecidas na Ley orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de educación.
- + Orde de 10 de febreiro de 2014 pola que se desenvolve o Decreto 79/2010, de 20 de maio, para o **plurilingüismo** no ensino non universitario de Galicia, con relación á exención da materia de lingua galega.
- + Decreto 8/2015, de 8 de xaneiro, polo que se desenvolve a Lei 4/2011, de 30 de xuño, de **convivencia** e participación da comunidade educativa en materia de convivencia escolar.
- + Decreto 86/2015, de 25 de xuño, polo que se establece o **currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato** na Comunidade Autónoma de Galicia.

- + Orde de 15 de xullo de 2015 pola que se establece a relación de **materias de libre configuración autonómica** de elección para os centros docentes nas etapas de educación secundaria obligatoria e bacharelato, e se regula o seu currículo e a súa oferta.
- + Resolución de RESOLUCIÓN de 20 de xullo de 2017, da Dirección Xeral de Educación, Formación Profesional e Innovación Educativa, pola que se dictan instrucións no curso académico 2017/18 para a **implantación do currículo** da educación secundaria obligatoria e do bacharelato nos centros docentes da Comunidade Autónoma de Galicia.
- + Orde do ORDEN de 12 de junio de 2017 pola que se aproba o **calendario escolar** para o curso 2017/18 nos centros docentes sostidos con fondos públicos na Comunidade Autónoma de Galicia.

2. OBXECTIVOS Educación Secundaria Obrigatoria

Os obxectivos xerais ou de etapa están definidos no artigo 10 do **Decreto 86/2015, de 25 de xuño**. Ditos obxectivos son:

- a. **Asumir responsablemente os seus deberes**, coñecer os seus dereitos no respecto aos demais, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas, exercitarse no diálogo afianzando os dereitos humanos como valores comúns dunha sociedade plural e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- b. **Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo** como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- c. **Valorar e respectar a diferenza de sexos** e a igualdade de dereitos entre eles. Rexeitar a discriminación de persoas por razón de sexo ou por circunstancias persoais ou sociais. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.
- d. **Fortalecer as súas capacidades afectivas** en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións cos demais, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.

- e. **Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información** para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- f. **Concebir o coñecemento científico como un saber integrado** que se estrutura en distintas materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas nos diversos campos do coñecemento e da experiencia.
- g. **Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación,** o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- h. **Comprender e expresar con corrección,** oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexos e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo de textos históricos.
- i. **Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras.**
- l) **Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e a historia** propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.
- m) **Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas,** respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.
- n) **Apreciar a creación artística** e comprender a linguaxe das distintas manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.

ñ) **Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia**, participar na súa conservación e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas.

o) **Coñecer e valorar a importancia da lingua galega** como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia e como medio de relación interpersonal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á lusofonía.

3. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE.

O coñecemento da sociedade, a súa organización e o seu funcionamento ao longo do tempo é esencial para poder entender o mundo actual. Coñecer o espazo onde se desenvolven as sociedades, os recursos naturais e o uso que se lles deu achéganos datos sobre o pasado e permítenos anticipar algúns dos problemas do futuro.

As disciplinas de Xeografía e Historia son dous importantes eixes vertebradores para o coñecemento da sociedade, xa que abranguen a realidade humana e social desde unha perspectiva global e integradora e ofrecen unha maior capacidade para a estruturación dos feitos sociais. Malia isto, a sociedade actual, cada vez máis complexa, require a intervención doutras disciplinas como a economía, a socioloxía, a ecoloxía ou a historia da arte, que achegan análises diferentes e complementarias, para a mellor comprensión da realidade social.

En ESO, a materia de Xeografía e Historia pretende afondar nos coñecementos adquiridos polo alumnado na educación primaria; favorecer a comprensión dos acontecementos, os procesos e os fenómenos sociais no contexto en que se producen, tendo sempre en consideración as escalas de estudo (o mundo, Europa, España e Galicia); analizar os procesos que dan lugar aos cambios históricos e seguir adquirindo as competencias necesarias para comprender a realidade do mundo en que viven, as experiencias colectivas pasadas e presentes, a súa orientación no futuro, así como o espazo en que se desenvolve a vida en sociedade.

Segundo o Decreto 86/2015 as competencias son as capacidades para aplicar de xeito integrado os contidos propios de cada ensinanza e etapa educativa, co fin de lograr á realización adecuada de actividades e a resolución eficaz de problemas complexos.

En concreto, especifica sete competencias clave: comunicación lingüística (CCL), competencia matemática e competencias

básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT), competencia dixital (CD), aprender a aprender (CAA), competencias sociais e cívicas (CSC), competencia sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE) e conciencia e expresións culturais (CCEC).

1.- Competencia en comunicación lingüística.

- Utilizar o vocabulario propio da materia tanto de forma pasiva como activa nas diversas formas de comunicación: oral e escrita.
- Ser capaces de expoñer clara e sistematicamente as ideas, argumentando con rigor e precisión.
- Explicar de forma ordenada, razoada e detallada as causas e consecuencias dun tema ou aspectos relacionados coa materia.
- Realizar esquemas, resúmenes e mapas conceptuais dos contidos propios da materia.
- Lectura de imaxes: Interpretar e explicar oralmente e/ou por escrito o significado de fotos, gráficos, mapas...
- Definir con claridade e precisión conceptos propios da materia.
- Argumentar razoadamente opinións sobre feitos xeográficos e/ou históricos.
- Comprender e explicar textos xornalísticos.
- Utilización de linguaxe non sexista fomentando a construción de relacións en termos de igualdade entre homes e mulleres e a eliminación de estereotipos e expresións machistas ou xenófobas.
- Utilizar a comunicación e o diálogo como eixe da resolución pacífica de conflitos.
- Correcta utilización activa e pasiva de topónimos.

2.- Competencia matemática.

- Cálculo de distancias e superficies a partir de escalas gráficas e/ou numéricas.
- Cálculo de porcentaxes (tantos por cento, tantos por mil).
- Realización e interpretación de táboas estatísticas e gráficos.

3.- Competencia no coñecemento e na interacción co mundo físico.

- Lectura, interpretación e utilización de mapas e planos a diferentes escalas.
- Realización e interpretación de mapas temáticos.

- Localización espacial dos principais accidentes xeográficos, estados, comunidades autónomas e cidades.
- Identificar e formular problemas do mundo actual (cambio climático, fame, pobreza, conflitos bélicos...).
- Localizar, obter, analizar e representar información cualitativa e cuantitativa procedente de fontes diversas (anuarios, atlas, enciclopedias, xornais, internet...).
- Localizar sucesos, feitos e personaxes relevantes no marco espacio-temporal.

4.- Tratamento da información e competencia dixital.

- Utilización das tecnoloxías da información e da comunicación como elemento esencial para informarse, aprender e comunicarse.
- Procura, selección, rexistro e tratamento ou análise de información utilizando técnicas e estratexias diversas segundo a fonte e o soporte empregados (oral, impreso, audiovisual, dixital ou multimedia).
- Dominio de linguaxes específicas básicas (textual, numérica, icónica, visual, gráfica e sonora).
- Seleccionar, tratar e utilizar a información de forma autónoma, eficaz, responsable, crítica e reflexiva.
- Actitude crítica e reflexiva na valoración da información dispoñible.
- Respetar as normas de conduta acordadas socialmente para regular o uso da información e as súas fontes.

5.- Competencia social e cidadá:

- Coñecer as características e valores dunha sociedade democrática.
- Exercer activa e responsablemente os dereitos e deberes da cidadanía.
- Saber que os conflitos de valores e intereses forman parte da convivencia e saber resolvelos con actitude construtiva tomando decisión con autonomía.
- Creación progresiva dun sistema de valores propio respectando os principios e valores universais da Declaración Universal dos Dereitos Humanos e a Declaración dos Dereitos da Infancia.

- Saber expresar as propias ideas e escoitar as alleas, ser capaz de poñerse no lugar das outras persoas e comprender o seu punto de vista aínda que sexa diferente do propio e tomar decisión nos distintos niveis da vida comunitaria valorando conxuntamente os intereses individuais e os do grupo.
- Valorar as diferenzas e o recoñecemento da igualdade de dereitos entre os diferentes colectivos, en particular entre homes e mulleres.
- Practicar o diálogo e a negociación para chegar a acordos como forma de resolver os conflitos tanto no ámbito persoal coma no social.
- Amosar un sentimento de cidadanía global compatible coa identidade local.
- Coñecerse e valorarse, saber comunicarse en distintos contextos, expresar as propias ideas e escoitar as alleas.
- Exercer unha cidadanía activa e integradora que esixe o coñecemento e a comprensión dos valores en que se asentan os estados e as sociedades democráticas, dos seus fundamentos, modos de organización e funcionamento.
- Reflexionar criticamente sobre os conceptos de democracia, liberdade, solidariedade, corresponsabilidade, participación e cidadanía, con particular atención aos dereitos e deberes recoñecidos nas declaracións internacionais, na Constitución española, no Estatuto de Autonomía de Galicia así como na súa aplicación por parte de diversas institucións.
- Amosar un comportamento coherente cos valores democráticos, o que implica dispoñer de habilidades como a toma de conciencia dos propios pensamentos, valores, sentimentos e accións e o control e a autorregulación deles.
- Dispoñer de habilidades para participar activa e plenamente na vida cívica.
- Construír, aceptar e practicar normas de convivencia acordes cos valores democráticos, exercer os dereitos, liberdades, responsabilidades e deberes cívicos e defender os dereitos dos demais e os propios.
- Comprender a realidade social na que se vive, afrontar a convivencia e os conflitos empregando o xuízo ético baseado nos valores e prácticas democráticas.

- Exercer a cidadanía, actuando con criterio propio, contribuíndo á construción da paz e da democracia, e mantendo unha actitude construtiva, solidaria e responsable ante o cumprimento dos dereitos e obrigas cívicas.

6.- Competencia cultural e artística.

- Coñecer, comprender, apreciar e valorar criticamente diferentes manifestacións culturais, artísticas e deportivas, utilízalas como fonte de enriquecemento e goce persoal e considéralas como parte do patrimonio dos pobos.
- Apreciar o feito cultural en xeral e o feito artístico en particular.
- Expresarse e comunicarse a través de fontes, formas e canles de expresión e códigos artísticos.
- Percibir, comprender e enriquecerse con diferentes realidades e producións do mundo da arte e da cultura.
- Colaborar na elaboración de traballos artísticos colectivos.
- Coñecemento básico das principais técnicas, recursos e convencións das diferentes linguaxes artísticas así como das obras e manifestacións máis destacadas do patrimonio cultural ao longo do tempo.
- Coñecer e identificar as relacións existentes entre as manifestacións artísticas de cada época e a sociedade na que se producen –mentalidade e posibilidades técnicas da época- ou coa persoa ou colectividade que as crea.
- Coñecer a evolución do pensamento, das correntes estéticas, das modas e dos gustos, así como da importancia representativa, expresiva e comunicativa que os factores estéticos desempeñaron e desempeñan na vida cotiá das persoas e das sociedades.
- Apreciar a creatividade na expresión de ideas, experiencias ou sentimentos a través de diferentes medios artísticos, como a música, a literatura, as artes visuais e escénicas ou as diferentes formas das chamadas artes populares.
- Valorar a liberdade de expresión, o dereito á diversidade cultural, a importancia do diálogo intercultural e a realización de experiencias artísticas compartidas.
- Cultivar a propia capacidade estética e creadora a nivel individual e colectivo.
- Interese por participar na vida cultural, artística e deportiva

- Contribuír á conservación do patrimonio cultural e artístico tanto da propia comunidade como doutras.

7.- Competencia para aprender a aprender.

- Dispor de habilidades para iniciarse na aprendizaxe e ser capaz de continuar aprendendo de xeito cada vez máis eficaz e autónomo de acordo cos propios obxectivos e necesidades.
- Adquisición da conciencia das propias capacidades (intelectuais, emocionais, físicas) do proceso e das estratexias necesarias para desenvolvelas, así como do que se pode facer por un mesmo e do que se pode facer coa axuda doutras persoas e recursos.
- Ser consciente do que se sabe e do que cómpre aprender, de como se aprende e de como se xestionan e controlan de forma eficaz os procesos de aprendizaxe, optimizándoos e orientándoos a satisfacer obxectivos persoais.
- Coñecer as propias potencialidades e carencias, sacando proveito das primeiras e tendo motivación e vontade para superar as segundas desde unha expectativa de éxito, aumentando progresivamente a seguridade para afrontar novos retos de aprendizaxe.
- Coñecer as capacidades que entran en xogo na aprendizaxe: a atención, a concentración, a memoria, a comprensión e a expresión lingüística ou a motivación de logro, entre outras, e obter un rendemento máximo e personalizado delas coas axuda de distintas estratexias e técnicas: de estudo, de observación e rexistro sistemático de feitos e de relacións, de traballo cooperativo e por proxectos, de resolución de problemas, de planificación e de organización de actividades e tempos de forma efectiva ou do coñecemento sobre os diferentes recursos e fontes para a recolla, selección e tratamento da información, incluídos os recursos tecnolóxicos.
- Identificar e manexar a diversidade de respostas posibles ante unha mesma situación ou problema, formularse preguntas, utilizar diversas estratexias e metodoloxías que permitan afrontar a toma de decisións, racional e criticamente, coa información dispoñible.
- Saber obter información –individualmente ou en colaboración– e transformala en coñecemento propio, relacionando e integrando a nova información cos coñecementos previos e coa propia experiencia persoal e sabendo aplicar os novos coñecementos e capacidades en situacións parecidas e contextos diversos.

- Proporse metas alcanzables a curto, medio e longo prazo e cumprilas, elevando os obxectivos de aprendizaxe de forma progresiva e realista
- Ser capaz de autoavaliarse e autorregularse, ter responsabilidade de compromiso persoal, saber administrar o esforzo, aceptar os erros e aprender de e coas demais persoas.
- Ter conciencia, xestión e control das propias capacidades e coñecementos desde un sentimento de competencia ou eficacia persoal, e inclúe tanto o pensamento estratéxico como a capacidade de cooperar, de autoavaliarse e o manexo eficiente dun conxunto de recursos e técnicas de traballo intelectual, todo o cal se desenvolve a través de experiencias de aprendizaxe conscientes e gratificantes, tanto individual como colectivas.

8.- Autonomía e iniciativa persoal.

- Adquisición da conciencia e aplicación dun conxunto de valores e actitudes persoais interrelacionadas, como a responsabilidade, a perseveranza, o coñecemento de si mesmo e a autoestima, a creatividade, a autocrítica, o control emocional, a capacidade de elixir, de calcular riscos e de afrontar problemas, así como a capacidade de demorar a necesidade de satisfacción inmediata, de aprender dos erros e de asumir riscos.
- Capacidade de elixir con criterio propio, de imaxinar proxectos, e de levar adiante as accións necesarias para desenvolver as opcións e plans persoais –no marco de proxectos individuais ou colectivos –responsabilizándose deles, tanto no ámbito persoal coma no social e no laboral.
- Poder transformar as ideas en accións, propoñerse obxectivos e planificar e levar a cabo proxectos, reelaborando as formulacións previas ou elaborando novas ideas, buscar solucións e levalas á práctica cando é preciso.
- Analizar posibilidades e limitacións, coñecer as fases do desenvolvemento dun proxecto, planificar, tomar decisións, actuar, avaliar o feito e autoavaliarse, extraer conclusións e valorar as posibilidades de mellora.

As competencias serán traballadas e terán a súa **CONCRECIÓN NOS DISTINTOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE**, tal e como se manifesta nas seguintes táboas por curso do seguinte apartado.

4. CONCRECION PARA CADA CURSO DE: ESTÁNDARES-COMPETENCIAS- TEMPORALIZACIÓN-GRAO MÍNIMO-PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

4.1 XEOGRAFÍA E HISTORIA 1º ESO

- CONCRECIÓN NOS DISTINTOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

Estándares de aprendizaxe	Competencias Clave						
	CCL	CMCCT	CD	CAA	CSC	CSIEE	CCEC
XHB1.1.1. Interpreta como inflúen os movementos astronómicos na distribución da radiación solar e nas zonas bioclimáticas do planeta.		X	X	X			
XHB1.1.2. Analiza un mapa de fusos horarios e diferencia zonas do planeta de similares horas.		X	X	X			
XHB1.2.1. Clasifica e distingue proxeccións, e compara unha proxección de Mercator con unha de Peters.		X	X	X			
XHB1.3.1. Clasifica e distingue tipos de imaxes de satélite e mapas.		X	X	X			
XHB1.4.1. Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súas principais características.		X	X	X			
XHB1.4.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa, utilizando datos de coordenadas xeográficas.		X	X	X			
XHB1.5.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo europeo e mundial.		X	X	X			
XHB1.6.1. Localiza nun mapa físico mundial os elementos e as referencias físicas principais: mares e océanos, continentes, illas e arquipélagos máis importantes, ríos e cadeas montañosas principais.		X	X	X			
XHB1.6.2. Elabora climogramas e mapas que sitúen os climas do mundo e reflectan os elementos máis importantes.	X	X	X	X			
XHB1.7.1. Explica as características xerais do relevo europeo.	X	X	X	X			

XHB1.8.1. Localiza no mapa as unidades e os elementos principais do relevo europeo.		X	X	X			
XHB1.9.1. Clasifica e localiza nun mapa os tipos de clima de Europa.	X	X	X	X			
XHB1.9.2. Distingue e localiza nun mapa as zonas bioclimáticas do noso continente.		X	X	X			
XHB1.10.1. Localiza nun mapa e en imaxes de satélite de Europa os principais espazos naturais.		X	X	X			
XB1.11.1. Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.	X	X	X	X			
XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.					X		X
XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.				X	X		
XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, sexan estas restos materiais ou				X	X		
XHB3.2.3. Compara dous relatos a distintas escalas temporais sobre as conquistas de Alexandre.				X	X		
XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.		X			X		
XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.		X			X		
XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	X				X		
XHB3.6.1. Recoñece os cambios evolutivos ata chegar á especie humana.		X			X		
XHB3.7.1. Distingue etapas dentro da Historia Antiga.		X			X		
XHB3.8.1. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.		X		X	X		
XHB3.9.1. Explica a diferenza entre os dous períodos en que se divide a prehistoria e describe as características básicas da vida en cada un.	X			X	X		
XHB3.9.2. Analiza a transcendencia da revolución neolítica e o papel da muller nela.				X	X		
XHB3.10.1. Recoñece as funcións dos primeiros ritos relixiosos como os da "deusa nai".					X		X
XHB3.11.1. Describe formas de organización socio-económica e política, novas ata entón, como os imperios de Mesopotamia e de Exipto	X			X	X		
XHB3.12.1. Diferenza entre as fontes prehistóricas (restos materiais e ágrafos) e as fontes históricas (textos).				X	X		

XHB3.13.1. Interpreta un mapa cronolóxico-xeográfico da expansión exipcia.		X		X	X		
XHB3.13.2. Describe as principais características das etapas históricas en que se divide Exipto.	X				X		
XHB3.14.1. Explica como materializaban os exipcios a súa crenza na vida do alén.	X				X		X
XHB3.14.2. Realiza un mapa conceptual cos principais deuses do panteón exipcio.				X	X		X
XHB3.15.1. Localiza nun mapa os principais exemplos da arquitectura exipcia e da mesopotámica.				X	X		X
XHB3.16.1. Identifica trazos da organización socio-política e económica das polis gregas a partir de fontes históricas de diferentes tipos.				X	X		
XHB3.16.2. Describe algunhas das diferenzas entre a democracia grega e as democracias actuais.	X			X	X		
XHB3.17.1. Localiza nun mapa histórico as colonias gregas do Mediterráneo.				X	X		
XHB3.18.1. Elabora un mapa do imperio de Alexandre.				X	X		
XHB3.18.2. Contrasta as accións políticas da Atenas de Pericles co imperio de Alexandre				X	X		
XHB3.19.1. Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo.	X			X			X
XHB3.19.2. Dá exemplos representativos das áreas do saber grego, e discute por que se considera que a cultura europea parte da Grecia clásica.	X	X		X	X		X
XHB3.20.1. Confecciona un mapa coas etapas da expansión de Roma.				X	X		
XHB3.20.2. Identifica diferenzas e semellanzas entre as formas de vida republicanas e as do imperio na Roma antiga.				X	X		
XHB3.21.1. Compara obras arquitectónicas e escultóricas de época grega e romana.				X	X	X	X
XHB3.22.1. Fai un mapa da Península Ibérica onde se reflicten os cambios administrativos				X	X		
XHB3.22.2. Analiza exemplos do legado romano que sobreviven na actualidade.				X	X		X
XHB3.22.3. Entende o que significou a romanización en distintos ámbitos sociais e					X		X

RELACIÓN DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES COAS COMPETENCIAS BÁSICAS	13	22	15	37	33	-	10
--	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	----------	-----------

Estratexias para valorala:

- Seguimento das actividades de clase/casa.
- Observacións en clase.
- Actividades de: comprensión e creación de textos, localización de espazos xeográficos, elaboración ou identificación de distintos tipos de imaxes, mapas,....; elaboración de eixes cronolóxicos e ordenación cronolóxica de feitos históricos, busca de información en internet,
- Definición axeitada de distintos termos xeográficos, históricos ou artísticos.
- Probas e traballos escritos.
- Traballos escritos.
- Tralallo en equipo.
- Exposicións orais.

A achega da materia de Xeografía e Historia ao desenvolvemento das competencias clave é moi salientable. No primeiro curso da ESO, a través da materia desenvólvense a maioría das competencias. As competencias sociais e cívicas son as que teñen un maior desenvolvemento neste primeiro curso, xunto a de aprender a aprender, que tamén acadan unha notable relevancia.

O importante peso da Xeografía física maniféstase na súa contribución ao desenvolvemento da competencia dixital, ausente no bloque de Historia, e á competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía presente en menor medida no bloque de Historia. A competencia de conciencia e expresións culturais está presente pola relación que o estudio da evolución do pensamento e da cultura ten na historia. Por suposto, a competencia de comunicación lingüística está presente nos dous bloques. Para unha adquisición eficaz das competencias e a súa integración efectiva no currículo deseñaranse actividades de aprendizaxe integradas que lle permitan ao alumnado avanzar cara aos resultados de aprendizaxe de máis dunha competencia ao mesmo tempo.

- TEMPORALIZACIÓN.

Propónse unha temporalización flexible que permita introducir elementos de reforzo ou ampliación en función dos intereses e necesidades do alumnado.

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
-------------------	----------	---------------------------	-----------------

1. A TERRA E A SÚA REPRESENTACIÓN	B1.1. A Terra: a Terra no Sistema Solar.	XHB1.1.1. Interpreta como inflúen os movementos astronómicos na distribución da radiación solar e nas zonas bioclimáticas do planeta.	Avaliación: 1ª Número de sesións aproximadas: 6
		XHB1.1.2. Analiza un mapa de fusos horarios e diferencia zonas do planeta de similares horas.	
	B1.2. Representación da Terra. Escala e linguaxe cartográfica.	XHB1.2.1. Clasifica e distingue proxeccións, e compara unha proxección de Mercator con unha de Peters.	
	B1.3. Proxeccións e sistemas de coordenadas. Imaxes de satélite e os seus principais usos	XHB1.3.1. Clasifica e distingue tipos de imaxes de satélite e mapas.	
	B1.4. Localización. Latitude e lonxitude.	XHB1.4.1. Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súas principais características.	
XHB1.4.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa, utilizando datos de coordenadas xeográficas.			
2. O RELEVO TERRESTRE	B1.5. Trazos principais do relevo do mundo. Clima: elementos e factores. Diversidade climática no planeta.	XHB1.5.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo europeo e mundial.	Avaliación: 1ª Número de sesións aproximadas: 6

	B1.6. Medio físico do mundo e de Europa: relevo e hidrografía.	XHB1.6.1. Localiza nun mapa físico mundial os elementos e as referencias físicas principais: mares e océanos, continentes, illas e arquipélagos máis importantes, ríos e cadeas montañosas principais.	
		XHB1.6.2. Elabora climogramas e mapas que sitúen os climas do mundo e reflectan os elementos máis importantes.	
3. AS AUGAS	B1.6. Medio físico do mundo e de Europa: relevo e hidrografía.	XHB1.6.1. Localiza nun mapa físico mundial os elementos e as referencias físicas principais: mares e océanos, continentes, illas e arquipélagos máis importantes, ríos e cadeas montañosas principais.	Avaliación: 1ª Número de sesións aproximadas: 6
4. A ATMOSFERA: O TEMPO E O CLIMA	B1.5. Trazos principais do relevo do mundo. Clima: elementos e factores. Diversidade climática no planeta.	XHB1.5.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo europeo e mundial.	Avaliación: 1ª Número de sesións aproximadas: 6

	B1.6. Medio físico do mundo e de Europa: relevo e hidrografía.	XHB1.6.1. Localiza nun mapa físico mundial os elementos e as referencias físicas principais: mares e océanos, continentes, illas e arquipélagos máis importantes, ríos e cadeas montañosas principais.	
		XHB1.6.2. Elabora climogramas e mapas que sitúen os climas do mundo e reflectan os elementos máis importantes.	
5. AS PAISAXES DA TERRA	B1.9. Conxuntos bioclimáticos do espazo xeográfico europeo.	XHB1.9.1. Clasifica e localiza nun mapa os tipos de clima de Europa.	Avaliación: 1ª Número de sesións aproximadas: 6
		XHB1.9.2. Distingue e localiza nun mapa as zonas bioclimáticas do noso continente.	
	B1.10. Diversidade de espazos naturais europeos.	XHB1.10.1. Localiza nun mapa e en imaxes de satélite de Europa os principais espazos naturais.	
6. O MEDIO FÍSICO: OS CONTINENTES, ESPAÑA E GALICIA	B1.5. Trazos principais do relevo do mundo. Clima: elementos e factores. Diversidade climática no planeta.	XHB1.5.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo europeo e mundial.	Avaliación: 1ª Número de sesións aproximadas: 6

	B1.6. Medio físico do mundo e de Europa: relevo e hidrografía.	XHB1.6.1. Localiza nun mapa físico mundial os elementos e as referencias físicas principais: mares e océanos, continentes, illas e arquipélagos máis importantes, ríos e cadeas montañosas principais.	
	B1.7. Medio natural europeo: principais trazos.	XHB1.7.1. Explica as características xerais do relevo europeo.	
	B1.8. Unidades do relevo do espazo xeográfico europeo.	XHB1.8.1. Localiza no mapa as unidades e os elementos principais do relevo europeo	
7. AS PERSOAS E O MEDIO NATURAL	B1.11. Medio natural: áreas e problemas ambientais.	B1.11.1. Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.	Avaliación: 2ª Número de sesións aproximadas: 8
8. A PREHISTORIA	B3.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia.	XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.	Avaliación: 2ª Número de sesións aproximadas: 9
	B3.2. Fontes históricas.	XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.	
		XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, sexan estas restos materiais ou textuais.	
B3.3. Cambio e continuidade.	XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.		

	B3.4. Tempo histórico.	XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	
	B3.5. Vocabulario histórico e artístico	XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	
	B3.6. Evolución das especies e a hominización.	XHB3.6.1. Recoñece os cambios evolutivos ata chegar á especie humana.	
	B3.7. Periodización da Prehistoria e a Idade Antiga.	XHB3.7.1. Distingue etapas dentro da historia antiga.	
	B3.8. Prehistoria e Idade Antiga: visión global.	XHB3.8.1. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	
	B3.9.1. Paleolítico: etapas; características das formas de vida; cazadores colectores.	XHB3.9.1. Explica a diferenza entre os dous períodos en que se divide a prehistoria e describe as características básicas da vida en cada un.	
	B3.9.2. Neolítico: revolución agraria e expansión das sociedades humanas; sedentarismo; artesanía e comercio; organización social. B3.9.3. Prehistoria galega: megalitos e petróglifos.	XHB3.9.2. Analiza a transcendencia da revolución neolítica e o papel da muller nela.	
	B3.10. Aparición dos ritos: restos materiais e artísticos; pintura e escultura.	XHB3.10.1. Recoñece as funcións dos primeiros ritos relixiosos como os da "deusa nai".	
9. AS PRIMEIRAS CIVILIZACIÓNS: MESOPOTAMIA E EXITO	B3.11. Idade Antiga: primeiras civilizacións urbanas. Mesopotamia e Exipto. Sociedade, economía e política.	XHB3.11.1. Describe formas de organización socio-económica e política, novas ata entón, como os imperios de Mesopotamia e de Exipto.	Avaliación: 2ª Número de sesións aproximadas: 10

	B3.12. Idade Antiga: invención da escritura.	XHB3.12.1. Diferencia entre as fontes prehistóricas (restos materiais e ágrafos) e as fontes históricas (textos).	
	B3.13. Idade Antiga: historia de Exipto.	XHB3.13.1. Interpreta un mapa cronolóxico-xeográfico da expansión exipcia.	
		XHB3.13.2. Describe as principais características das etapas históricas en que se divide Exipto.	
	B3.14. Idade Antiga: relixión exipcia.	XHB3.14.1. Explica como materializaban os exipcios a súa crenza na vida do alén.	
		XHB3.14.2. Realiza un mapa conceptual cos principais deuses do panteón exipcio.	
	B3.15. Idade Antiga: arte en Mesopotamia e Exipto.	XHB3.15.1. Localiza nun mapa os principais exemplos da arquitectura exipcia e da mesopotámica.	
10. A CIVILIZACIÓN GREGA	B3.16. Mundo clásico. Grecia: as "polis" gregas e a súa expansión.	XHB3.2.3.3. Compara dous relatos a distintas escalas temporais sobre as conquistas de Alexandre	Avaliación: 3ª Número de sesións aproximadas: 10
		XHB3.16.1. Identifica trazos da organización socio-política e económica das polis gregas a partir de fontes históricas de diferentes tipos	
		XHB3.16.2. Describe algunhas das diferenzas entre a democracia grega e as democracias actuais.	
	B3.17. Mundo clásico. Grecia: expansión comercial e política das polis gregas.	XHB3.17.1. Localiza nun mapa histórico as colonias gregas do Mediterráneo.	
	B3.18. Mundo clásico. Imperio de Alexandre Magno e os seus sucesores: helenismo.	XHB3.18.1. Elabora un mapa do imperio de Alexandre.	
		XHB3.18.2. Contrasta as accións políticas de Atenas de Pericles co imperio de Alexandre Magno.	
	B3.19. Mundo clásico. Grecia e o helenismo: arte, ciencia, teatro e filosofía.	XHB3.19.1. Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo.	

		XHB3.19.2. Dá exemplos representativos das áreas do saber grego, e discute por que se considera que a cultura europea parte da Grecia clásica.	
11. A CIVILIZACIÓN ROMANA	B3.20. Mundo clásico: orixe e etapas da historia de Roma. República e imperio: organización política e expansión colonial polo Mediterráneo. Cristianismo.	XHB3.20.1. Confecciona un mapa coas etapas da expansión de Roma.	☐ Avaliación: 3ª ☐ Número de sesións aproximadas: 9
		XHB3.20.2. Identifica diferenzas e semellanzas entre as formas de vida republicanas e as do imperio na Roma antiga.	
	B3.21. Mundo clásico. Arte romana: arquitectura, escultura e pintura.	XHB3.21.1. Compara obras arquitectónicas e escultóricas de época grega e romana.	
12. OS POBOS PRERROMANOS E A HISPANIA ROMANA. O CASO DE GALLAECIA	B3.22. Península Ibérica: pobos prerromanos; Hispania romana; Gallaecia. Proceso de romanización. A cidade e o campo.	XHB3.22.1. Fai un mapa da Península Ibérica onde se reflicten os cambios administrativos en época romana.	Avaliación: 3ª Número de sesións aproximadas: 9
		XHB3.22.2. Analiza exemplos do legado romano que sobreviven na actualidade.	
		XHB3.22.3. Entende o que significou a romanización en distintos ámbitos sociais e xeográficos.	

A secuenciación dos contidos por trimestre ao longo do curso responde a unha previsión, pero é sempre flexible para axustarse aos ritmos de aprendizaxe e curiosidade do alumnado que a poidan alterar. Isto obrigaría a ir replantexando esta secuenciación ao longo do ano académico.

-GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN DOS ESTÁNDARES PARA SUPERAR A MATERIA.

Os seguintes estándares de aprendizaxe son considerados os básicos polo que é necesario que os alumnos acaden un grao de consecución do 100% para superar a materia:

XHB1.1.1. Interpreta como inflúen os movementos astronómicos na distribución da radiación solar e nas zonas bioclimáticas do

XHB1.3.1. Clasifica e distingue tipos de imaxes de satélite e mapas.

XHB1.4.1. Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súas principais características.
XHB1.4.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa, utilizando datos de coordenadas xeográficas.
XHB1.6.1. Localiza nun mapa físico mundial os elementos e as referencias físicas principais: mares e océanos, continentes, illas e arquipélagos máis importantes, ríos e cadeas montañosas principais.
XHB1.6.2. Elabora climogramas e mapas que sitúen os climas do mundo e reflectan os elementos máis importantes.
XHB1.7.1. Explica as características xerais do relevo europeo.
XHB1.8.1. Localiza no mapa as unidades e os elementos principais do relevo europeo.
XHB1.9.1. Clasifica e localiza nun mapa os tipos de clima de Europa
XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes sexan estas restos materiais ou textuais.
XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.
XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.
XHB3.6.1. Recoñece os cambios evolutivos ata chegar á especie humana.
XHB3.7.1. Distingue etapas dentro da historia antiga.
XHB3.8.1. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.
XHB3.9.1. Explica a diferenza entre os dous períodos en que se divide a prehistoria e describe as características básicas da vida en
XHB3.11.1. Describe formas de organización socio-económica e política, novas ata entón, como os imperios de Mesopotamia e de Exipto.
XHB3.12.1. Diferencia entre as fontes prehistóricas (restos materiais e ágrafos) e as fontes históricas (textos).
XHB3.13.1. Interpreta un mapa cronolóxico-xeográfico da expansión exipcia.
XHB3.13.2. Describe as principais características das etapas históricas en que se divide Exipto.
XHB3.14.1. Explica como materializaban os exipcios a súa crenza na vida do alén.
XHB3.15.1. Localiza nun mapa os principais exemplos da arquitectura exipcia e da mesopotámica.

XHB3.16.1. Identifica trazos da organización socio-política e económica das polis gregas a partir de fontes históricas de diferentes
XHB3.17.1. Localiza nun mapa histórico as colonias gregas do Mediterráneo.
XHB3.19.1. Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo.
XHB3.20.1. Confecciona un mapa coas etapas da expansión de Roma
XHB3.21.1. Compara obras arquitectónicas e escultóricas de época grega e romana.
XHB3.22.1. Fai un mapa da Península Ibérica onde se reflicten os cambios administrativos en época romana.
XHB3.22.2. Analiza exemplos do legado romano que sobreviven na actualidade.

-OS PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN que se empregarán para avaliar o progreso dos alumnos no proceso de aprendizaxe son os seguintes:

Pretendemos que a avaliación sexa continua, formativa e integrada no proceso ensino-aprendizaxe.

a) Os procedementos de avaliación que se empregarán para avaliar o progreso dos alumnos no proceso de aprendizaxe son os seguintes:

- **Avaliación inicial** Nos primeiros días de clase realizarase unha avaliación inicial destinada a valorar os coñecementos previos e os esquemas mentais do alumnado.

- **As probas escritas** (PE) realizadas durante o período de tempo que comprenda a avaliación. Haberá un mínimo dunha proba ao finalizar cada unidade didáctica, que constarán de: unha primeira parte será de carácter conceptual, e consistirá na definición de conceptos ou no desenvolvemento de cuestións ou temas, a modo de redaccións, nos que se amose a asimilación dos contidos conceptuais. Unha segunda parte terá carácter procedemental, e consistirá na realización de exercicios diversos: interpretación de mapas e gráficos, análise de datos estatísticos, elaboración de resumos e esquemas, elaboración de eixos cronolóxicos...

- **Ánalse das producións do alumnado (APA)**. Dentro deste apartado teranse en conta: a correcta execución das actividades feitas no caderno; as intervencións positivas na aula (na resolución dun exercicio, na resposta a unha pregunta, etc); a valoración de pequenos traballos de investigación, redaccións ou calquera outro tipo de exercicios propostos polo docente para a súa realización fóra da aula.

-**Observación sistemática e diaria do alumnado (OB)** na aula: traballo e participación do alumnado nas tarefas da clase.

b) Instrumentos de avaliación empregados para valorar os contidos conceptuais e procedementais:

-A avaliación inicial dos coñecementos previos. Un instrumento desta avaliación pode ser unha proba inicial que pode constar dos seguintes apartados:

- Competencia lectora: actividades destinadas a comprobar a exactitude e a velocidade lectora de alumnas e alumnos e relacionadas ca comprensión de textos escritos.
- Conceptos e expresión escrita: cuestións sobre aspectos básicos de Xeografía ou Historia, que ademais permitirán avaliar a coherencia e a corrección gramatical e ortográfica.
- Elaboración de sínteses ou esquemas, mapas conceptuais..., que permitan coñecer se os alumnos e alumnas dominan eses procedementos. Nas reunións de avaliación inicial programadas no centro, trataranse os casos dos alumnos/as aos que se lle detecten carencias básicas para tomar as medidas oportunas na xunta avaliadora. Ademais, na materia que corresponde ao noso Departamento, os resultados de dita proba poderán orientarnos cara ao establecemento das estratexias de aprendizaxe e a realización das actividades de reforzo máis axeitadas a cada alumno/a.

- Caderno da profesora no que se rexistrarán o traballo do alumnado na clase e a súa participación nas actividades orais ou escritas.
- O caderno de aula do alumnado que amosa o seu método de traballo, a realización das tarefas, etc. Rúbrica
- Traballos individuais realizados na clase ou en casa. Rúbrica
- Traballos en grupo levados a cabo na clase. Rúbrica
- Intervencións do alumnado na clase, ben voluntariamente ou ben á chamada da profesora. Caderno da profesora
- Resolución de exercicios e prácticas realizadas na clase. Caderno da profesora
- Elaboración dun esquema-resumo e dun glosario ao final de cada unidade didáctica.
- Lecturas relacionadas coa materia.
- Realización de probas escritas dos contidos traballados previamente nas aulas, podendo ser de preguntas curtas, de respostas directas, de tipo test, de preguntas teóricas a desenvolver, exercicios prácticos de xeografía.
- Probas orais.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Procedementos de avaliación		
		OB	APA	PE
B1.1. Coñecer o Sistema Solar e establecer as relacións entre os movementos da terra e a existencia das estacións e do día e da noite, e comprender a súa importancia na distribución dos climas e da Biota.	XHB1.1.1. Interpreta como inflúen os movementos astronómicos na distribución da radiación solar e nas zonas bioclimáticas do planeta.	X	X	X
	XHB1.1.2. Analiza un mapa de fusos horarios e diferencia zonas do planeta de similares horas.	X	X	
B1.2. Identificar e distinguir os sistemas de representación cartográfica, en soporte analóxico e dixital, e as súas escalas	XHB1.2.1. Clasifica e distingue proxeccións, e compara unha proxección de Mercator con unha de Peters.		X	X
B1.3. Analizar e identificar o mapa, e coñecer as imaxes de satélite e os seus usos principais.	XHB1.3.1. Clasifica e distingue tipos de imaxes de satélite e mapas.	X	X	X
B1.4. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas.	XHB1.4.1. Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súas principais características.	X	X	X
	XHB1.4.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa, utilizando datos de coordenadas xeográficas.	X	X	X

B1.5. Localizar no mapamundi físico as principais unidades do relevo mundiais, os grandes ríos e as grandes zonas climáticas, e identificar as súas características.	XHB1.5.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo europeo e mundial.		X	X
B1.6. Ter unha visión global do medio físico europeo e mundial, e das súas características xerais.	XHB1.6.1. Localiza nun mapa físico mundial os elementos e as referencias físicas principais: mares e océanos, continentes, illas e arquipélagos máis importantes, ríos e cadeas montañosas principais.		X	X
	XHB1.6.2. Elabora climogramas e mapas que sitúen os climas do mundo e reflectan os elementos máis importantes.	X	X	X
B1.7. Ser capaz de describir as peculiaridades do medio físico europeo.	XHB1.7.1. Explica as características xerais do relevo europeo.	X	X	X
B1.8. Situar no mapa de Europa as unidades e os elementos principais do relevo continental.	XHB1.8.1. Localiza no mapa as unidades e os elementos principais do relevo europeo.		X	X
B1.9. Coñecer, comparar e describir os grandes conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico europeo.	XHB1.9.1. Clasifica e localiza nun mapa os tipos de clima de Europa.		X	X
	XHB1.9.2. Distingue e localiza nun mapa as zonas bioclimáticas do noso continente.		X	X
B1.10. Coñecer os principais espazos naturais do noso continente.	XHB1.10.1. Localiza nun mapa e en imaxes de satélite de Europa os principais espazos naturais.	X	X	
B1.11. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente e as súas consecuencias.	B1.11.1. Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.		X	
B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.	XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.	X	X	
B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas.	XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.	X	X	X
	XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, sexan estes restos materiais ou textuais.	X	X	
	XHB3.2.3. Compara dous relatos a distintas escalas temporais sobre as conquistas de Alexandre.		X	X
B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	X	X	X
B3.4. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	X	X	
B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	X	X	X
B3.6. Entender o proceso de hominización.	XHB3.6.1. Recoñece os cambios evolutivos ata chegar á especie humana.	X	X	X
B3.7. Datar a Prehistoria e a Idade Antiga, e distinguir a escala temporal de etapas como estas.	XHB3.7.1. Distingue etapas dentro da historia antiga.	X	X	X
B3.8. Identificar e localizar no tempo e no espazo os procesos e os acontecementos históricos máis salientables da Prehistoria e da Idade Antiga, para adquirir unha perspectiva global da súa evolución.	XHB3.8.1. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.		X	X

B3.9. Coñecer as características da vida humana correspondentes aos dous períodos en que se divide a Prehistoria: Paleolítico e Neolítico.	XHB3.9.1. Explica a diferenza entre os dous períodos en que se divide a prehistoria e describe as características básicas da vida en cada un.	X	X	X
	XHB3.9.2. Analiza a transcendencia da revolución neolítica e o papel da muller nela.	X	X	X
B3.10. Identificar os primeiros ritos relixiosos.	XHB3.10.1. Recoñece as funcións dos primeiros ritos relixiosos como os da "deusa nai".	X	X	X
B3.11. Coñecer algunhas características da vida humana neste período, así como o establecemento e a difusión de diferentes culturas urbanas, despois do neolítico.	XHB3.11.1. Describe formas de organización socio-económica e política, novas ata entón, como os imperios de Mesopotamia e de Exipto.		X	X
B3.12. Recoñecer a importancia da descuberta da escritura.	XHB3.12.1. Diferencia entre as fontes prehistóricas (restos materiais e ágrafos) e as fontes históricas (textos).	X	X	
B3.13. Explicar as etapas en que se divide a historia de Exipto.	XHB3.13.1. Interpreta un mapa cronolóxico-xeográfico da expansión exipcia.		X	X
	XHB3.13.2. Describe as principais características das etapas históricas en que se divide Exipto.	X	X	X
B3.14. Identificar as principais características da relixión exipcia.	XHB3.14.1. Explica como materializaban os exipcios a súa crenza na vida do alén.	X	X	X
	XHB3.14.2. Realiza un mapa conceptual cos principais deuses do panteón exipcio.	X	X	
B3.15. Localizar e describir algúns exemplos arquitectónicos de Exipto e de Mesopotamia.	XHB3.15.1. Localiza nun mapa os principais exemplos da arquitectura exipcia e da mesopotámica.		X	X
B3.16. Coñecer os trazos principais das polis gregas e a transcendencia do concepto de democracia.	XHB3.16.1. Identifica trazos da organización socio-política e económica das polis gregas a partir de fontes históricas de diferentestipos	X	X	X
	XHB3.16.2. Describe algunhas das diferenzas entre a democracia grega e as democracias actuais.	X	X	
B3.17. Entender a transcendencia do concepto de colonización.	XHB3.17.1. Localiza nun mapa histórico as colonias gregas do Mediterráneo.		X	X
B3.18. Distinguir entre o sistema político grego e o helenístico.	XHB3.18.1. Elabora un mapa do imperio de Alexandre		X	
	XHB3.18.2. Contrasta as accións políticas da Atenas de Pericles co imperio de Alexandre Magno.	X	X	
B3.19. Entender o alcance do clásico na arte e na cultura occidentais.	XHB3.19.1. Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo.	X	X	X
	XHB3.19.2. Dá exemplos representativos das áreas do saber grego, e discute por que se considera que a cultura europea parte da Grecia clásica.	X	X	
B3.20. Caracterizar os trazos principais da sociedade, a economía e a cultura romanas, e recoñecer os conceptos de cambio e continuidade na historia da Roma	XHB3.20.1. Confecciona un mapa coas etapas da expansión de Roma.		X	X

antiga.	XHB3.20.2. Identifica diferenzas e semellanzas entre as formas de vida republicanas e as do imperio na Roma antiga.	X	X	X
B3.21. Identificar e describir os trazos característicos de obras da arte grega e romana, diferenciando entre os que son específicos.	XHB3.21.1. Compara obras arquitectónicas e escultóricas de época grega e romana.	X	X	X
B3.22. Establecer conexións entre o pasado da Hispania romana e o presente.	XHB3.22.1. Fai un mapa da Península Ibérica onde se reflicten os cambios administrativos en época romana.		X	X
	XHB3.22.2. Analiza exemplos do legado romano que sobreviven na actualidade.		X	X
	XHB3.22.3. Entende o que significou a romanización en distintos ámbitos sociais e xeográficos.	X	X	X

4.2 XEOGRAFÍA E HISTORIA 2º ESO

- CONCRECIÓN NOS DISTINTOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

Estándares de aprendizaxe	Competencias Clave						
	CCL	CMCCT	CD	CAA	CSC	CSIEE	CCEC
XHB1.1.1. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa de España e de Galicia, utilizando datos de coordenadas xeográficas.		x	x	x			
XHB1.2.1. Enumera e describe as peculiaridades do medio físico español e galego.	x		x	x			
XHB1.3.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo español.		x	x	x			
XHB1.3.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de España.	x	x	x	x			
XHB1.4.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo galego.		x	x	x	x		
XHB1.4.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de Galicia.	x	x	x	x	x		
XHB1.5.1. Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España.		x	x	x			
XHB1.5.2. Analiza e compara as zonas bioclimáticas españolas utilizando gráficos e imaxes.	x	x	x	x		x	

XHB1.5.3. Localiza nun mapa os espazos bioclimáticos de Galicia.		x	x	x			
XHB1.6.1. Distingue e localiza nun mapa as paisaxes de España e de Galicia.		x	x	x			
XHB1.7.1. Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais en España e en Galicia, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.	x	x	x	x		x	
XHB2.1.1. Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas.		x	x	x	x		
XHB2.1.2. Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento.	x		x	x	x	x	
XHB2.2.1. Explica as características da poboación europea.	x		x	x	x		
XHB2.2.2. Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica.	x	x	x	x			
XHB2.3.1. Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas.	x	x	x	x	x		
XHB2.3.2. Analiza en distintos medios os movementos migratorios nas últimas tres décadas en España.	x	x	x	x			
XHB2.4.1. Coñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais.	x	x	x	x	x		
XHB2.5.1. Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo.		x	x	x	x		
XHB2.5.2. Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica.		x	x	x	x		
XHB2.6.1. Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa.	x		x	x	x		
XHB2.6.2. Distingue os tipos de cidades do noso continente.	x		x	x	x		
XHB2.7.1. Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita.	x		x	x	x	x	
XHB2.8.1. Sitúa os parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles.			x	x	x		
XHB2.8.2. Elabora gráficos de distinto tipo (lineais, de barra e de sectores) en soportes virtuais ou analóxicos, que reflectan información económica e demográfica de países ou áreas xeográficas a partir dos datos elixidos.		x	x	x	x		
XHB2.9.1. Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes.	x	x	x	x			
XHB2.10.1. Compara paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica.	x	x	x	x	x		
XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.			x	x	x		

XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.	x	x	x	x	x		
XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.				x	x		
XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.		x			x		
XHB3.3.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.		x			x		
XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.		x			x		
XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	x				x		
XHB3.6.1. Utiliza as fontes históricas e entende os límites do que se pode escribir sobre o pasado.				x	x		
XHB3.7.1. Compara as formas de vida (en diversos aspectos) do Imperio Romano coas dos reinos xermánicos				x	x		
XHB3.8.1. Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e campesiños.	x				x		
XHB3.9.1. Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior.	x	x			x		x
XHB3.9.2. Explica a importancia de Al-Ándalus na Idade Media.	x	x			x		x
XHB3.10.1. Interpreta mapas que describen os procesos de conquista e repoboación cristiás na Península Ibérica.				x	x		
XHB3.10.2. Explica a importancia do Camiño de Santiago.	X				x	x	x
XHB3.11.1. Comprende o impacto dunha crise demográfica e económica nas sociedades medievais europeas.	x				x		
XHB3.12.1. Describe características da arte románica, gótica e islámica.	x				x		
TOTAL.	29	28	29	32	30	5	3

PERFIL COMPETENCIAL

A achega da materia de Xeografía e Historia ao desenvolvemento das competencias chave é moi salientable. Deste xeito, poderíamos dicir que a través da materia se desenvolven competencias que na práctica funcionan como propias (as competencias sociais e cívicas, en relación con contidos propios tanto de Historia como de Xeografía, e a competencia matemática e as competencias básicas en ciencia e tecnoloxía, en Xeografía); a competencia de conciencia e expresións

culturais ten unha presenza destacada pola relación que o estudo das manifestacións artísticas e a evolución do pensamento e da cultura teñen na historia, e de maneira específica na historia da arte. A importancia que a materia ten para o desenvolvemento da competencia de sentido da iniciativa e espírito emprendedor evidénciase na dimensión conceptual desa competencia posta en relación con coñecementos de xeografía e historia económicas, pero tamén na dimensión máis procedemental dela.

O desenvolvemento das competencias de comunicación lingüística e dixital, e de aprender a aprender, impregnan todo o currículo de Xeografía e Historia, pois presentan unha dimensión instrumental que nos obriga a telas presentes ao longo dos catro cursos de ESO.

É opinión deste Departamento que a Xeografía resulta un instrumento esencial na conformación de unha conciencia cidadá e cívica, e que se converte en elemento fundamental do proceso de crecemento persoal do alumno a través do descubrimento e contacto coa realidade social e a comunidade á que pertence.

As competencias máis salientables CCL e CMCCT traballaranse dende a perspectiva da adquisición dun vocabulario científico e específico das ciencias sociais que permita comprender a nosa sociedade e os retos actuais: lectura de novas de prensa, recoñecer as posibilidades das tecnoloxías e os adiantos científicos e empregarlas axeitadamente....

Por outra banda a CAA e CSC serán eixos sobre os que se asente un desenvolvemento persoal do alumno, a adquisición dunha opinión fundamentada e a toma de partido nos problemas e retos do mundo actual e globalizado empatizando con situacións de desigualdade.

- TEMPORALIZACIÓN.

Propónse unha temporalización flexible que permita introducir elementos de reforzo ou ampliación en función dos intereses e necesidades do alumnado. Tiveronse en conta ademáis as sesións necesarias para probas escritas e recuperacións de ser o caso. Tamén se inclúen algunhas sesións de posible utilización para actividades extraescolares.

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
UD.7.	B1.1. Localización. Latitude e lonxitude.	XHB1.1.1. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa de España e de Galicia, utilizando datos de coordenadas xeográficas.	AVAL 2. 5 Sesións.
	B1.2. Características xerais do medio físico de España e de Galicia.	XHB1.2.1. Enumera e describe as peculiaridades do medio físico español e galego.	
		XHB1.3.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo español.	
	B1.3. Medio físico de España: relevo e hidrografía.	XHB1.3.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de España.	

	B1.4. Medio físico de Galicia: relevo e hidrografía.	XHB1.4.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo galego. XHB1.4.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de Galicia.	AVAL 2. 5 Sesións.
U.D. 7.	B1.5. Clima: elementos e factores. Diversidade climática da Península Ibérica e de Galicia.		
	B1.6. Diversidade de paisaxes. Zonas bioclimáticas da Península Ibérica e de Galicia.	XHB1.5.1. Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España.	
		XHB1.5.2. Analiza e compara as zonas bioclimáticas españolas utilizando gráficos e imaxes.	
		XHB1.5.3. Localiza nun mapa os espazos bioclimáticos de Galicia.	
B1.7. Medio natural e problemas ambientais en España.	XHB1.6.1. Distingue e localiza nun mapa as paisaxes de España e de Galicia.		
U.D. 8.	B2.1. Poboación mundial: modelos demográficos e movementos migratorios.	XHB2.1.1. Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas.	AVAL 3. 9 Sesións.
	B2.2. Poboación europea: distribución e evolución.	XHB2.1.2. Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento.	
		XHB2.2.1. Explica as características da poboación europea.	
		XHB2.2.2. Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica.	
U.D.4.	B2.3. Poboación española: evolución, distribución e dinámica. Movementos migratorios.	XHB2.3.1. Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas.	AVAL 3 . 9 Sesións.
	B2.4. Poboación de Galicia: evolución, distribución e dinámica. Movementos migratorios.	XHB2.3.2. Analiza en distintos medios os movementos migratorios nas últimas tres décadas en España.	
		XHB2.4.1. Coñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais.	
	B2.5. Proceso de urbanización no planeta.		
U.D. 5.	B2.6. A cidade e o proceso de urbanización europeo.	XHB2.5.1. Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo.	AVAL 3. 9 Sesións.

		XHB2.5.2. Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica.	
	B2.7. A cidade e o proceso de urbanización en España e en Galicia.	XHB2.6.1. Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa.	
		XHB2.6.2. Distingue os tipos de cidades do noso continente.	
		XHB2.7.1. Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita.	
U.D. 6.	B2.8. Diversidade de medios naturais en España e en Galicia.	XHB2.8.1. Sitúa os parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles.	AVAL 3. 6 Sesións.
	B2.9. Paisaxes no territorio español e galego.	XHB2.8.2. Elabora gráficos de distinto tipo (lineais, de barra e de sectores) en soportes virtuais ou analóxicos, que reflectan información económica e demográfica de países ou áreas xeográficas a partir dos datos elixidos.	
	B2.10. Principais retos e problemas ambientais en España.	XHB2.9.1. Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes.	
		XHB2.10.1. Compara paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica.	
UD. 1.	B3.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia.	XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.	AVAL 1. 4 Sesións.
	B3.2. Fontes históricas.		
	B3.3. Cambio e continuidade.	XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas	
		XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.	
	B3.4. Tempo histórico.	XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	
		XHB3.3.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	
	B3.5. Vocabulario histórico e artístico.	XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	
		XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	
		XHB3.6.1. Utiliza as fontes históricas e entende os límites do que se pode escribir sobre o pasado.	

U.D. 1.	B3.6. Idade Media: concepto e as subetapas (alta, plena e baixa Idade Media).	XHB3.7.1. Compara as formas de vida (en diversos aspectos) do Imperio Romano coas dos reinos xermánicos	AVAL 1. 8 Sesións.
	B3.7. Caída do Imperio Romano en Occidente: división política e invasións xermánicas. Imperio Bizantino e reinos xermánicos.		
U.D. 2	B3.8. Feudalismo.	XHB3.8.1. Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e campesiños.	AVAL 1. 8 Sesións.
U.D. 5.	B3.9. Islam. Península Ibérica: invasión musulmá. Evolución de Al-Andalus e dos reinos cristiáns.	XHB3.9.1. Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior.	AVAL 1. 8 Sesións.
		XHB3.9.2. Explica a importancia de Al-Ándalus na Idade Media.	
U.D. 6.	B3.10. Reconquista e repoboación.	XHB3.10.1. Interpreta mapas que describen os procesos de conquista e repoboación cristiáns na Península Ibérica.	AVAL 2. 6 Sesións.
		XHB3.10.2. Explica a importancia do Camiño de Santiago.	
U.D. 3..	B3.11. Expansión comercial europea e recuperación das cidades. Crise da baixa Idade Media: a 'Peste Negra' e as súas consecuencias.	XHB3.11.1. Comprende o impacto dunha crise demográfica e económica nas sociedades medievais europeas.	AVAL 2. 6 Sesións.
U.D. 4.	B3.12. Arte románica, gótica e islámica.	XHB3.12.1. Describe características da arte románica, gótica e islámica.	AVAL 2. 8 Sesións.

-PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN.

Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Procedementos e instrumentos de avaliación
B1.1. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou nunha imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas.	XHB1.1.1. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa de España e de Galicia, utilizando datos de coordenadas xeográficas.	Observación de traballo na aula: caderno docente. Probas escritas

B1.2. Ter unha visión global do medio físico de España e de Galicia, e das súas características xerais.	XHB1.2.1. Enumera e describe as peculiaridades do medio físico español e galego.	
B1.3. Situar no mapa de España as unidades e os elementos principais do relevo peninsular, así como os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos.	XHB1.3.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo español. XHB1.3.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de España.	Observación de traballo na aula: caderno docente e cuestión. Análise de produccions: Elaborar e comentar climogramas. Elaborar cadros de síntese e comparativos. Comentar imaxes e mapas temáticas. Analizar novas de prensa referidas ó clima e a paisaxe. Probas escritos.
B1.4. Situar no mapa de Galicia as unidades e os elementos principais do relevo, así como os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos.	XHB1.4.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo galego. XHB1.4.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de Galicia.	
B1.5. Coñecer e describir os grandes conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico español e galego.	XHB1.5.1. Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España.	
	XHB1.5.2. Analiza e compara as zonas bioclimáticas españolas utilizando gráficos e imaxes.	
	XHB1.5.3. Localiza nun mapa os espazos bioclimáticos de Galicia.	
B1.6. Coñecer os principais espazos naturais de España e de Galicia.	XHB1.6.1. Distingue e localiza nun mapa as paisaxes de España e de Galicia.	
B1.7. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente español e galego, e as súas consecuencias.	XHB1.7.1. Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais en España e en Galicia, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.	
B2.1. Comentar a información en mapas do mundo sobre a densidade de poboación e as migracións.	XHB2.1.1. Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamentepoboadas. XHB2.1.2. Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento.	Observación de traballo na aula: caderno docente e cuestión. Análise de produccions: Calcular e definir taxas. Elaborar cadros de síntese e comparativos. Comentar imaxes e mapas temáticas. Elaborar e analizar pirámides de poboación. Lectura, comentario e debate de novas de prensa sobre os refuxiados Probas escritos.
B2.2. Analizar a poboación europea no relativo á súa distribución, evolución e dinámica, e ás súas migracións e políticas de poboación.	XHB2.2.1. Explica as características da poboación europea. XHB2.2.2. Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica.	
B2.3. Analizar as características da poboación española, a súa distribución, dinámica e evolución, e os movementos migratorios.	XHB2.3.1. Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas.	Observación de traballo na aula: caderno docente e cuestión. Análise de produccions: Completar e comentar mapas de fluxos. Elaborar cadros de síntese e comparativos. Comentar imaxes e mapas temáticas.
	XHB2.3.2. Analiza en distintos medios os movementos migratorios nas últimas tres décadas en España.	

B2.4. Analiza as características da poboación de Galicia, a súa distribución, dinámica e evolución, e os movementos migratorios	XHB2.4.1. Coñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais.	Analizar e comentar o fenómeno migratorio en películas e imaxes. Probas escritas.
B2.5. Sinalar nun mapamundi as grandes áreas urbanas, e identificar e comentar o papel das cidades mundiais como dinamizadoras da economía das súas rexións.	XHB2.5.1. Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento dapoboación urbanano mundo.	Observación de traballo na aula: caderno docente e cuestión. Análise de produccions: Completar e comentar mapas mudos. Elaborar cadros de síntese e comparativos. Comentar imaxes e mapas temáticas. Probas escritas.
	XHB2.5.2. Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica.	
B2.6. Comprender o proceso de urbanización, os seus proles e os seus contras en Europa.	XHB2.6.1. Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa.	
	XHB2.6.2. Distingue os tipos de cidades do noso continente.	
B2.7. Recoñecer as características das cidades españolas e galegas, e as formas de ocupación do espazo urbano.	XHB2.7.1. Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita.	
B2.8. Coñecer os principais espazos naturais protexidos a nivel peninsular e insular.	XHB2.8.1. Sitúa os parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles.	Observación de traballo na aula: caderno docente e cuestión. Análise de produccions: Elaborar cadros de síntese e comparativos. Comentar imaxes e mapas temáticas. Facer unha pequena investigación sobre parques naturais en Galicia e España. Probas escritas.
	XHB2.8.2. Elabora gráficos de distinto tipo (lineais, de barra e de sectores) en soportes virtuais ou analóxicos, que reflectan información económica e demográfica de países ou áreas xeográficas a partir dos datos elixidos.	
B2.9. Identificar as principais paisaxes humanizadas españolas e galegas, e identificalas por comunidades autónomas.	XHB2.9.1. Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes.	
B2.10. Coñecer e analizar os problemas e os retos ambientais que afronta España, a súa orixe e as posibles vías para afrontar estes problemas.	XHB2.10.1. Compara paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica.	
B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.	XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son heranza do pasado.	Observación de traballo na aula: caderno docente e cuestión. Análise de produccions: Elaborar e comentar eixos cronolóxicos sincrónicos. Elaborar cadros de síntese e comparativos. Comentar imaxes e mapas temáticas. Analizar fontes históricas e clasificalas. Probas escritas.
B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas.	XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.	
	XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.	
B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	
	XHB3.3.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	

B3.4. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	
B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	
B3.6. Caracterizar a alta Idade Media en Europa e recoñecer a dificultade da falta de fontes históricas neste período.	XHB3.6.1. Utiliza as fontes históricas e entende os límites do que se pode escribir sobre o pasado.	
B3.7. Describir a nova situación económica, social e política dos reinos xermánicos.	XHB3.7.1. Compara as formas de vida (en diversos aspectos) do Imperio Romano coas dos reinos xermánicos	Observación de traballo na aula: caderno docente e
B3.8. Explicar a organización feudal e as súas consecuencias.	XHB3.8.1. Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e campesiños.	<p> cuestión.</p> <p> Análise de produccions:</p> <p> Síntese de textos sobre a vida no imperio e dos pobos xermánicos.</p> <p> Analizar e comentar películas e imaxes.</p> <p> Elaborar cadros de síntese e comparativos.</p> <p> Comentar imaxes e mapas temáticas.</p> <p> Definir vocabulario.</p> <p> Lectura de un libro do Plan Lector do centro e síntese das lecturas.</p> <p> Probas escritas.</p>
B3.9. Analizar a evolución dos reinos cristiáns e musulmáns, nos seus aspectos socioeconómicos, políticos e culturais.	<p>XHB3.9.1. Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior.</p> <p>XHB3.9.2. Explica a importancia de Al-Ándalus na Idade Media.</p>	<p> Observación de traballo na aula: caderno docente e cuestión.</p> <p> Análise de produccions:</p> <p> Síntese de lecturas sobre o islam.</p> <p> Analizar e comentar películas e imaxes de arte andalusí.</p> <p> Elaborar cadros de síntese e comparativos.</p> <p> Comentar imaxes e mapas temáticas.</p> <p> Definir vocabulario.</p> <p> Lectura de un libro do Plan Lector do centro e síntese das lecturas.</p> <p> Probas escritas.</p>
B3.10. Entender o proceso das conquistas e a repoboación dos reinos cristiáns na Península Ibérica e as súas relacións con Al-Ándalus.	<p>XHB3.10.1. Interpreta mapas que describen os procesos de conquista e repoboación cristiáns na Península Ibérica.</p> <p>XHB3.10.2. Explica a importancia do Camiño de Santiago.</p>	<p> Observación de traballo na aula: caderno docente e cuestións.</p> <p> Análise de produccions:</p> <p> Lectura e síntese sobre o Camiño de Santiago e a súa importancia.</p> <p> Analizar e comentar películas e imaxes.</p> <p> Elaborar cadros de síntese e comparativos.</p> <p> Comentar imaxes e mapas temáticas.</p> <p> Definir vocabulario.</p> <p> Lectura de un libro do Plan Lector do centro e síntese das lecturas.</p> <p> Probas escritas.</p>

B3.11. Entender o concepto de crise e as súas consecuencias económicas e sociais.	XHB3.11.1. Comprende o impacto dunha crise demográfica e económica nas sociedades medievais europeas.	Observación de traballo na aula: caderno docente e cuestión. Análise de producións: Lectura e síntese de textos sobre a baixa idade media. Analizar e comentar películas e imaxes. Elaborar cadros de síntese e comparativos. Comentar imaxes e mapas temáticas. Definir vocabulario. Lectura de un libro do Plan Lector do centro e síntese das lecturas. Probas escritas.
B3.12. Comprender as características e as funcións da arte na Idade Media.		Observación de traballo na aula: caderno docente e cuestión.
		Analizar e comentar imaxes de arte medieval. Elaborar cadros de síntese e comparativos. Comentar imaxes e mapas temáticas. Definir vocabulario. Exames escritos.

-GRAO MÍNIMOS ESIXIBLES.

De entre os estándares de aprendizaxe establecidos anteriormente sinalanse os seguintes elementos como mínimos esixibles para considerar superada a materia. Estes mínimos serán tomados como referencia para a elaboración de probas escritas e especialmente para probas de recuperación, probas extraordinarias e probas de recuperación da materia pendente.

Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa de España e de Galicia, utilizando datos de coordenadas xeográficas.
Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo español.
Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo galego.
Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España.

Distingue e localiza nun mapa as paisaxes de España e de Galicia.

Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas.

Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas.

Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa.

Utiliza vocabulario xeográfico.

Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes.

Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.

Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estes restos materiais ou textuais.

Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.

Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.

Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e campesiños.
Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior.
Explica a importancia do Camiño de Santiago.
Describe características da arte románica, gótica e islámica.

4.3 XEOGRAFÍA E HISTORIA 3º ESO

- CONCRECIÓN NOS DISTINTOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

Segundo o Decreto 86/2015 as competencias son as capacidades para aplicar de xeito integrado os contidos propios de cada ensinanza e etapa educativa, co fin de lograr á realización adecuada de actividades e a resolución eficaz de problemas complexos. Estas competencias serán traballadas e terán a súa concreción nos distintos estándares de aprendizaxe tal e como se manifesta na seguinte táboa:

Estándares de aprendizaxe	Competencias Clave						
	CCL	CMCCT	CD	CAA	CSC	CSIEE	CCEC
XHB1.1.1. Clasifica e distingue tipos de mapas e imaxes satélite.	X	X	X	X			
XHB1.1.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas.		X	X	X			
XHB1.1.3. Coñece e interpreta os tipos mapas temáticos	X	X	X	X			
XHB2.1.1. Distingue nun mapa político a distribución territorial de España: comunidades autónomas, capitais, provincias e illas.	X	X	X	X	X		

XHB2.2.1. Compara a poboación activa de cada sector en diversos países e analiza o grao de desenvolvemento que amosan estes datos.	X	X	X	X	X		
XHB2.3.1. Diferencia os sectores económicos europeos.	X	X		X	X		
XHB2.4.1. Diferencia aspectos concretos e a súa interrelación dentro dun sistema económico.	X	X		X	X	X	
XHB2.5.1. Define o desenvolvemento sustentable e describe conceptos clave relacionados con el.	X	X	X	X	X		
XHB2.6.1. Sitúa no mapa as principais zonas cerealistas, como exemplo de recurso agrario no mundo, e as máis importantes masas forestais do mundo.		X	X	X			
XHB2.6.2. Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras de minerais no mundo.		X	X	X		X	
XHB2.6.3. Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras e consumidoras de enerxía no mundo.		X	X	X		X	
XHB2.6.4. Identifica e nomea algunhas enerxías alternativas.	X	X		X		X	
XHB2.7.1. Procura información sobre a sobreexplotación dos caladoiros de pesca, usando recursos impresos e dixitais.	X	X	X	X	X	X	
XHB2.8.1. Localiza nun mapa os países máis industrializados do mundo, a través de lendas e símbolos adecuados.	X			X		X	
XHB2.9.1. Traza sobre un mapamundi o itinerario que segue un produto agrario e outro gandeiro desde a súa colleita ata o seu consumo en zonas afastadas, e extrae conclusións.			X	X	X	X	
XHB2.10.1. Define os indicadores que miden os intercambios económicos dun país.	X	X	X	X		X	
XHB2.10.2. Describe as características do comercio internacional na actualidade.	X			X	X	X	
XHB2.10.3. Enumera as características dos bloques comerciais e as razóns polas que se constitúen.	X			X	X	X	
XHB2.11.1. Identifica os tipos de turismo e os seus efectos	X		X	X		X	X
XHB2.11.2. Valora a importancia do turismo na economía española e galega.	X		X	X		X	X
XHB2.12.1. Comparar as características do consumo interior de países como Brasil e Francia.	X		X	X	X	X	
XHB2.12.2. Crea mapas conceptuais, usando recursos impresos e dixitais, para explicar o funcionamento do comercio, e sinala os organismos que agrupan as zonas comerciais.	X		X	X		X	
XHB2.12.3. Describe o funcionamento dos intercambios a nivel internacional, utilizando mapas temáticos e gráficos nos que se reflectan as liñas de intercambio.	X	X	X	X		X	

XHB2.13.1. Realiza un informe sobre as medidas para tratar de superar as situacións de pobreza.	X			X	X	X	
XHB2.13.2. Sinala áreas de conflito bélico no mapamundi e relacións con factores económicos.	X			X	X	X	
XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado				X	X		X
XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.				X	X		
XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.				X	X		
XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.		X			X		
XHB3.3.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.		X			X		
XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.		X			X		
XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	X				X		
XHB3.6.1. Distingue modos de periodización histórica (Idade Moderna, Renacemento, Barroco, Absolutismo, etc.).				X	X		
XHB3.7.1. Identifica trazos do Renacemento e do Humanismo na historia europea, a partir de fontes históricas de diversos tipos.	X			X	X		X
XHB3.8.1. Coñece obras e legado de artistas, humanistas e científicos da época.	X	X			X		X
XHB3.9.1. Analiza obras, ou fragmentos delas, dalgúns autores desta época no seu contexto.	X			X	X		X
XHB3.10.1. Distingue as características de réximes monárquicos autoritarios, parlamentarios e absolutos.				X	X		
XHB3.11.1. Comprende os conceptos de cambio e continuidade en relación co reinado dos Reis Católicos.				X	X		
XHB3.12.1. Explica as causas que conduciron á descuberta de América para Europa, a súa conquista e a súa colonización.	X	X		X	X		
XHB3.12.2. Coñece os principais feitos da expansión de Aragón e de Castela polo mundo.					X		
XHB3.12.3. Sopesa interpretacións conflitivas sobre a conquista e a colonización de América.	X			X	X		
XHB3.13.1. Analiza as relacións entre os reinos europeos que conducen a guerras como a dos "Trinta Anos".				X	X		
RELACIÓN DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES COAS COMPETENCIAS BÁSICAS	26	19	17	36	29	17	6

A achega da materia de Xeografía e Historia ao desenvolvemento das competencias é moi salientable. Neste curso

trabállanse todas as competencias, especialmente a de aprender a aprender e as competencias sociais e cívicas en relación con contidos propios das dúas disciplinas.

Pola súa banda, as competencias de comunicación lingüística, a matemática, a dixital e as básicas en ciencia e tecnoloxía presentan unha dimensión instrumental que se traballan tanto dende a Xeografía como a de Historia.

A diferenza do que ocorría nos cursos anteriores, neste curso ten unha extraordinaria importancia o desenvolvemento da competencia de sentido de iniciativa e sentido emprendedor. Estas evidéncianse na dimensión conceptual desas competencias postas en relación con coñecementos de Xeografía e Historia económicas, pero tamén na dimensión máis procedimental dela.

A competencia de conciencia e expresións culturais ten unha notable importancia pola relación que o estudo das manifestacións artísticas e a evolución do pensamento e da cultura teñen na historia.

Para unha adquisición eficaz das competencias e a súa integración efectiva no currículo, deseñaranse actividades de aprendizaxe integradas.

- TEMPORALIZACIÓN

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
Introdución á Xeografía	B1.1. Localización. Latitude e lonxitude	XHB1.1.1. Clasifica e distingue tipos de mapas e imaxes satélite.	☐ Avaliación: 1ª ☐ Número de sesións aproximadas: 3
		XHB1.1.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas.	
		XHB1.1.3. Coñece e interpreta os tipos mapas temáticos	
1. A ORGANIZACIÓN POLÍTICA DO MUNDO	B2.1. Organización política e territorial de España.	XHB2-2.1. Distingue nun mapa político a distribución territorial de España: comunidades autónomas, capitais, provincias e illas.	☐ Avaliación: 1ª ☐ Número de sesións aproximadas: 9
2. O MUNDO, UNHA ECONOMÍA GLOBALIZADA	B.2.2 Sectores de actividade económica.	XHB2.2.1. Compara a poboación activa de cada sector en diversos países e analiza o grao de desenvolvemento que amosan estes datos.	☐ Avaliación: 1ª ☐ Número de sesións aproximadas: 9

	B2.3. Sectores económicos en Europa, en España e en Galicia.	XHB2.3.1. Diferencia os sectores económicos europeos.	
	B2.4. Sistemas económicos do mundo.	XHB2.4.1. Diferencia aspectos concretos e a súa interrelación dentro dun sistema económico.	
3. O SECTOR PRIMARIO	B2.6. Recursos naturais e actividades agrarias.	XHB2.6.1. Sitúa no mapa as principais zonas cerealistas, como exemplo de recurso agrario no mundo, e as máis importantes masas forestais do mundo.	☐ Avaliación: 1ª ☐ Número de sesións aproximadas: 10
	B2.7. Pesca: tipos e problemática.	XHB2.7.1. Procura información sobre a sobreexplotación dos caladoiros de pesca, usando recursos impresos e dixitais.	
4. MINARÍA, ENERXÍA E INDUSTRIA	B2.6. Recursos naturais e actividades agrarias.	XHB2.6.2. Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras de minerais no mundo.	☐ Avaliación: 2ª ☐ Número de sesións aproximadas: 8
		XHB2.6.3. Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras e consumidoras de enerxía no mundo.	
		XHB2.6.4. Identifica e nomea algunhas enerxías alternativas.	
	B2.8. Sector industrial. Rexións industrializadas do mundo.	XHB2.8.1. Localiza nun mapa os países máis industrializados do mundo, a través de lendas e símbolos adecuados.	
5. OS SERVIZOS	B2.9. Actividades terciarias: transporte.	XHB2.9.1. Traza sobre un mapamundi o itinerario que segue un produto agrario e outro gandeiro desde a súa colleita ata o seu consumo en zonas afastadas, e extrae conclusións.	☐ Avaliación: 2ª ☐ Número de sesións aproximadas: 8
	B2.10. Actividades terciarias: comercio.	XHB2.10.1. Define os indicadores que miden os intercambios económicos dun país.	
		XHB2.10.2. Describe as características do comercio internacional na actualidade.	
		XHB2.10.3. Enumera as características dos bloques comerciais e as razóns polas que se constitúen.	
	B2.11. Turismo.	XHB2.11.1. Identifica os tipos de turismo e os seus efectos	

		XHB2.11.2. Valora a importancia do turismo na economía española e galega.	
6. O RETO DO DESENVOLVEMENTO A SUSTENTABILIDADE MEDIOAMBIENTAL	B2.12. Causas do desenvolvemento desigual no mundo. Débeda externa.	XHB2.12.1. Comparar as características do consumo interior de países como Brasil e Francia.	☐ Avaliación: 2ª ☐ Número de sesións aproximadas: 8
		XHB2.12.2. Crea mapas conceptuais, usando recursos impresos e dixitais, para explicar o funcionamento do comercio, e sinala os organismos que agrupan as zonas comerciais.	
		XHB2.12.3. Describe o funcionamento dos intercambios a nivel internacional, utilizando	
		mapas temáticos e gráficos nos que se reflectan as liñas de intercambio.	
	☐ B2.13. Tensións mundiais e subdesenvolvemento. Solucións ao problema.	XHB2.13.1. Realiza un informe sobre as medidas para tratar de superar as situacións de pobreza.	
		XHB2.13.2. Sinala áreas de conflito bélico no mapamundi e relaciónaas con factores económicos.	
	B2.5. Aproveitamento e futuro dos recursos naturais. Desenvolvemento sustentable.	XHB2.5.1. Define o desenvolvemento sustentable e describe conceptos clave relacionados con el.	
8. A IDADE MODERNA: UNHA NOVA ERA E NOVAS FORMAS DE PENSAR	B3.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia	XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado	☐
	B3.2. Fontes históricas.	XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.	Avaliación: 2 Número de sesións aproximadas: 8
		XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.	

	B3.3. Cambio e continuidade.	XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade. XHB3.3.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	
	B3.4. Tempo histórico. B3.5. Vocabulario histórico e artístico.	XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos. XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	
	B3.6. Idade Moderna: concepto e datación.	XHB3.6.1. Distingue modos de periodización histórica (Idade Moderna, Renacemento, Barroco, Absolutismo, etc.).	
	B3.7. Renacemento e Humanismo: alcance posterior.	XHB3.7.1. Identifica trazos do Renacemento e do Humanismo na historia europea, a partir de fontes históricas de diversos tipos.	
	B3.10. Estado moderno: monarquías autoritarias, parlamentarias e absolutas.	XHB3.10.1. Distingue as características de réximes monárquicos autoritarios, parlamentarios e absolutos.	
9. A FORMACIÓN DO IMPERIO ESPAÑOL	B3.11. Monarquías modernas: unión dinástica de Castela e Aragón. Posición de Galicia.	XHB3.11.1. Comprende os conceptos de cambio e continuidade en relación co reinado dos Reis Católicos.	☐ Avaliación: 3ª ☐ Número de sesións aproximadas: 12
	B3.12. Descubertas xeográficas: Castela e Portugal. Conquista e colonización de América.	XHB3.12.1. Explica as causas que conduciron á descuberta de América para Europa, a súa conquista e a súa colonización.	
		XHB3.12.2. Coñece os principais feitos da expansión de Aragón e de Castela polo mundo. XHB3.12.3. Sopesa interpretacións conflitivas sobre a conquista e a colonización de América.	

	B3.13. Os conflitos europeos nos séculos XVI e XVII a través das políticas dos Austrias: reforma, contrarreforma e guerras de relixión; loita pola hexemonía e guerra dos Trinta Anos.	XHB3.13.1. Analiza as relacións entre os reinos europeos que conducen a guerras como a dos "Trinta Anos".	
10. A EUROPA DO BARROCO	B3.8. Arte renacentista e barroca.	XHB3.8.1. Coñece obras e legado de artistas, humanistas e científicos da época.	☐ Avaliación: 3ª ☐ Número de sesións aproximadas: 10
	B3.9. Principais manifestacións da cultura dos séculos XVI e XVII.	XHB3.9.1. Analiza obras, ou fragmentos delas, dalgúns autores desta época no seu contexto.	

- GRAO MÍNIMO DE CONSECUCCIÓN DOS ESTÁNDARES.

Os seguintes estándares de aprendizaxe son considerados os básicos polo que é necesario que os alumnos acaden un grao de consecución do 100% para superar a materia:

Estándares de aprendizaxe básicos
XHB1.1.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas.
XHB1.1.3. Coñece e interpreta os tipos mapas temáticos
XHB2.1.1. Distingue nun mapa político a distribución territorial de España: comunidades autónomas, capitais, provincias e illas.
XHB2.2.1. Compara a poboación activa de cada sector en diversos países e analiza o grao de desenvolvemento que amosan estes datos.
XHB2.3.1. Diferencia os sectores económicos europeos.
XHB2.4.1. Diferencia aspectos concretos e a súa interrelación dentro dun sistema económico.
XHB2.5.1. Define o desenvolvemento sustentable e describe conceptos clave relacionados con el.
XHB2.6.1. Sitúa no mapa as principais zonas cerealistas, como exemplo de recurso agrario no mundo, e as máis importantes masas forestais do mundo.
XHB2.6.2. Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras de minerais no mundo.
XHB2.6.3. Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras e consumidoras de enerxía no mundo.
XHB2.6.4. Identifica e nomea algunhas enerxías alternativas.

XHB2.8.1. Localiza nun mapa os países máis industrializados do mundo, a través de lendas e símbolos adecuados.
XHB2.10.2. Describe as características do comercio internacional na actualidade.
XHB2.11.1. Identifica os tipos de turismo e os seus efectos
XHB2.11.2. Valora a importancia do turismo na economía española e galega.
XHB2.12.2. Crea mapas conceptuais, usando recursos impresos e dixitais, para explicar o funcionamento do comercio, e sinala os organismos que agrupan as zonas comerciais.
XHB2.12.3. Describe o funcionamento dos intercambios a nivel internacional, utilizando mapas temáticos e gráficos nos que se reflectan as liñas de intercambio
XHB2.13.2. Sinala áreas de conflito bélico no mapamundi e relaciónaas con factores económicos.
XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado
XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.
XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.
XHB3.3.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.
XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.
XHB3.6.1. Distingue modos de periodización histórica (Idade Moderna, Renacemento, Barroco, Absolutismo, etc.).
XHB3.7.1. Identifica trazos do Renacemento e do Humanismo na historia europea, a partir de fontes históricas de diversos tipos.
XHB3.8.1. Coñece obras e legado de artistas, humanistas e científicos da época.
XHB3.9.1. Analiza obras, ou fragmentos delas, dalgúns autores desta época no seu contexto.
XHB3.10.1. Distingue as características de réximes monárquicos autoritarios, parlamentarios e absolutos.
XHB3.11.1. Comprende os conceptos de cambio e continuidade en relación co reinado dos Reis Católicos.
XHB3.12.1. Explica as causas que conduciron á descuberta de América para Europa, a súa conquista e a súa colonización.
XHB3.12.2. Coñece os principais feitos da expansión de Aragón e de Castela polo mundo.
XHB3.13.1. Analiza as relacións entre os reinos europeos que conducen a guerras como a dos "Trinta Anos".

- PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

Os procedementos de avaliación que se empregarán para avaliar o progreso dos alumnos no proceso de aprendizaxe son os seguintes:

- Probas escritas (PE) ou orais, elaboradas en base aos contidos, obxectivos e criterios de avaliación específicos para cada unidade.

- Observación sistemática e diaria do alumnado (OB) na aula: traballo e participación do alumnado nas tarefas da clase.
- Análise da producións do alumnado (APA): recollida no caderno de clase das actividades realizadas e correxidas polo alumno, elaboración de resumos, informes, etc.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Procedementos e instrumentos de avaliación (se é o caso)		
		OB	APA	PE
B1.1. Localizar e interpretar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe satélite	XHB1.1.1. Clasifica e distingue tipos de mapas e imaxes satélite.	X	X	
	XHB1.1.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas.	X	X	X
	XHB1.1.3. Coñece e interpreta os tipos mapas temáticos	X	X	X
B2.1. Coñecer a organización administrativa e territorial de España.	XHB2.1.1. Distingue nun mapa político a distribución territorial de España: comunidades autónomas, capitais, provincias e illas.	X	X	X
B2.2. Analizar os datos do peso do sector terciario dun país fronte aos do sector primario e secundario, e extraer conclusións.	XHB2.2.1. Compara a poboación activa de cada sector en diversos países e analiza o grao de desenvolvemento que amosan estes datos.	X	X	X
B2.3. Recoñecer as actividades económicas que se realizan en Europa nos tres sectores, identificando distintas políticas económicas.	XHB2.3.1. Diferencia os sectores económicos europeos.	X	X	X
B2.4. Coñecer as características de diversos tipos de sistemas económicos	XHB2.4.1. Diferencia aspectos concretos e a súa interrelación dentro dun sistema económico.	X	X	X
B2.5. Entender a idea de desenvolvemento sustentable e as súas implicacións.	XHB2.5.1. Define o desenvolvemento sustentable e describe conceptos clave relacionados con el.	X	X	X
B2.6. Localizar os recursos agrarios e naturais no mapa mundial.	XHB2.6.1. Sitúa no mapa as principais zonas cerealistas, como exemplo de recurso agrario no mundo, e as máis importantes masas forestais do mundo.	X	X	X
	XHB2.6.2. Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras de minerais no mundo.	X	X	X
	XHB2.6.3. Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras e consumidoras de enerxía no mundo.	X	X	X
	XHB2.6.4. Identifica e nomea algunhas enerxías alternativas.	X	X	X
B2.7. Explica e localiza os tipos de pesca e os seus problemas.	XHB2.7.1. Procura información sobre a sobreexplotación dos caladoiros de pesca, usando recursos impresos e dixitais.	X	X	X
B2.8. Explicar a distribución desigual das rexións industrializadas no mundo.	XHB2.8.1. Localiza nun mapa os países máis industrializados do mundo, a través de lendas e símbolos adecuados.	X	X	X

B2.9. Analizar o impacto dos medios de transporte no seu contorno.	XHB2.9.1. Traza sobre un mapamundi o itinerario que segue un produto agrario e outro gandeiro desde a súa colleita ata o seu consumo en zonas afastadas, e extrae conclusións.	X	X	
B2.10. Entender os fluxos e os bloques comerciais.	XHB2.10.1. Define os indicadores que miden os intercambios económicos dun país.	X	X	X
	XHB2.10.2. Describe as características do comercio internacional na actualidade.	X	X	X
	XHB2.10.3. Enumera as características dos bloques comerciais e as razóns polas que se constitúen.	X	X	X
B2.11. Analizar o desenvolvemento do turismo e a súa importancia económica.	XHB2.11.1. Identifica os tipos de turismo e os seus efectos	X	X	X
	XHB2.11.2. Valora a importancia do turismo na economía española e galega.	X	X	X
B2.12. Analizar gráficos de barras por países e textos onde se reflectan os niveis de consumo, o comercio desigual e a débeda externa entre países en desenvolvemento e os desenvolvidos.	XHB2.12.1. Comparar as características do consumo interior de países como Brasil e Francia.	X	X	
	XHB2.12.2. Crea mapas conceptuais, usando recursos impresos e dixitais, para explicar o funcionamento do comercio, e sinala os organismos que agrupan as zonas comerciais.	X	X	
	XHB2.12.3. Describe o funcionamento dos intercambios a nivel internacional, utilizando mapas temáticos e gráficos nos que se reflectan as liñas de intercambio	X	X	X
B2.13. Relacionar áreas de conflito bélico no mundo con factores económicos.	XHB2.13.1. Realiza un informe sobre as medidas para tratar de superar as situacións de pobreza.	X	X	
	XHB2.13.2. Sinala áreas de conflito bélico no mapamundi e relaciónaas con factores económicos.	X	X	
B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúeneles.	XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado	X	X	
B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas.	XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas. XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.	X	X	
B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	X	X	
	XHB3.3.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	X	X	
B3.4. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	X	X	
B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	X	X	X

B3.6. Comprender a significación histórica da etapa do Renacemento en Europa.	XHB3.6.1. Distingue modos de periodización histórica (Idade Moderna, Renacemento, Barroco, Absolutismo, etc.).	X	X	X
B3.7. Relacionar o alcance da nova ollada dos humanistas, artistas e científicos do Renacemento con etapas anteriores e posteriores.	XHB3.7.1. Identifica trazos do Renacemento e do Humanismo na historia europea, a partir de fontes históricas de diversos tipos.	X	X	X
B3.8. Coñecer a importancia da arte renacentista e barroca en Europa e en América.	XHB3.8.1. Coñece obras e legado de artistas, humanistas e científicos da época.	X		X
B3.9. Coñecer a importancia dalgúns autores e obras destes séculos.	XHB3.9.1. Analiza obras, ou fragmentos delas, dalgúns autores desta época no seu contexto.	X	X	X
B3.10. Comprender a diferenza entre os reinos medievais e as monarquías modernas.	XHB3.10.1. Distingue as características de réximes monárquicos autoritarios, parlamentarios e absolutos.	X	X	X
B3.11. Analizar o reinado dos Reis Católicos como unha etapa de transición entre a Idade Media e a Idade Moderna.	XHB3.11.1. Comprende os conceptos de cambio e continuidade en relación co reinado dos Reis Católicos.	X	X	X
B3.12. Entender os procesos de conquista e colonización, e as súas consecuencias.	XHB3.12.1. Explica as causas que conduciron á descuberta de América para Europa, a súa conquista e a súa colonización.	X	X	X
	XHB3.12.2. Coñece os principais feitos da expansión de Aragón e de Castela polo mundo.	X	X	X
	XHB3.12.3. Sopesa interpretacións conflitivas sobre a conquista e a colonización de América.	X	X	
B3.13. Coñecer trazos das políticas internas e as relacións exteriores dos séculos XVI e XVII en Europa.	XHB3.13.1. Analiza as relacións entre os reinos europeos que conducen a guerras como a dos "Trinta Anos".	X	X	X

Entre os instrumentos de avaliación destacamos:

- A avaliación inicial dos coñecementos previos.
- Caderno da profesora na que se rexistrarán o traballo do alumnado na clase e a súa participación nas actividades orais ou escritas.
- O caderno de aula do alumnado que amosa o seu método de traballo, a realización das tarefas, etc.
- Traballos individuais realizados na clase ou en casa.
- Traballos en grupo levados a cabo na clase.
- Intervencións do alumnado na clase, ben voluntariamente ou ben á chamada da profesora.
- Resolución de exercicios e prácticas realizadas na clase
- Elaboración dun esquema-resumo e dun glosario ao final de cada unidade didáctica.

- Lecturas relacionada coa materia.
- Realización de probas escritas dos contidos traballados previamente nas aulas, podendo ser de preguntas curtas, de respostas directas, de tipo test, de preguntas teóricas a desenvolver, exercicios prácticos de xeográfica.
- Probas orais.

4.4 HISTORIA 4º ESO

-- CONCRECIÓN NOS DISTINTOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

Estándares de aprendizaxe	Competencias Clave						
	CCL	CMCCT	CD	CAA	CSC	CSIEE	CCEC
XHB1.1.1. Establece, a través da análise de textos, a diferenza entre o Absolutismo e o Parlamentarismo.	x			x	x		
XHB1.1.2. Distingue conceptos históricos como Antigo Réxime e Ilustración.							
XHB1.2.1. Describe as características da cultura da Ilustración e as implicacións que ten nalgunhas monarquías.	x				x		x
XHB1.3.1. Aprecia os avances científicos e a súa aplicación á vida diaria, e contextualiza o papel dos científicos na súa propia época.		x		x	x		
XHB1.3.2. Comprende as implicacións do empiricismo e o método científico nunha variedade de áreas.							

XHB10.1.1. Formula posibles beneficios e desvantaxes para as sociedades humanas e para o medio natural dalgunhas consecuencias do quecemento global, como o desxeamento do Báltico.	x	x		x	x		
XHB10.1.2. Sopesa como unha Europa en guerra durante o século XX pode chegar a unha unión económica e política no século XXI. XHB10.1.3. Compara (nun aspecto ou en varios) as revolucións industriais do século XIX coa revolución tecnolóxica de finais do século XX e principio do XXI.							
XHB10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade. XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.		x			x		
XHB10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.		x			x		
XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	x				x		
XHB2.1.1. Sopesa as razóns dos revolucionarios para actuar como o fixeron. XHB2.1.2. Recoñece, mediante a análise de fontes de diversas épocas, o valor destas non só como información senón tamén como evidencia para os/as historiadores/as.	x			x	x		
XHB2.2.1. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas da primeira metade do século XIX, acudindo a explicacións causais, e sinala os proles e os contras. XHB2.2.2. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas do século XVIII, acudindo a explicacións causais, e indica os proles e os contras. XHB2.2.3. Discute as implicacións da violencia empregando diversos tipos de fontes	x			x	x		
XHB3.1.1. Analiza os proles e os contras da primeira Revolución Industrial en Inglaterra.	x			x	x		
XHB3.2.1. Analiza e compara a industrialización de diferentes países de Europa, América e Asia, nas súas distintas escalas temporais e xeográficas. XHB3.2.1. Compara o proceso de industrialización en Inglaterra e nos países nórdicos.	x			x	x		
XHB3.3.1. Explica a situación laboral feminina e infantil nas cidades industriais	x				x	x	
XHB3.4.1. Especifica algunhas repercusións políticas como consecuencia dos cambios económicos en España.					x		
XHB3.5.1. Elabora un eixe cronolóxico, diacrónico e sincrónico, cos principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX.		x		x	x		
XHB4.1.1. Explica razoadamente que o concepto imperialismo reflicte unha realidade que influirá na xeopolítica mundial e nas relacións económicas transnacionais. XHB4.1.2. Elabora discusións sobre eurocentrismo e a globalización.	x			x	x		
XHB4.2.1. Sabe recoñecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914.				x	x		

XHB4.3.1. Diferencia os acontecementos dos procesos, nunha explicación histórica, da I Guerra Mundial.	x			x	x		
XHB4.3.2. Analiza o novo mapa político de Europa.							
XHB4.3.3. Describe a derrota de Alemaña desde a súa propia perspectiva e desde a dos aliados.							
XHB4.4.1. Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución Rusa na súa época e na actualidade.	x			x	x		
XHB4.5.1. Comenta analiticamente cadros, esculturas e exemplos arquitectónicos da arte do século XIX.	x			x	x		x
XHB4.5.2. Compara movementos artísticos europeos e asiáticos.							
XHB5.1.1. Analiza interpretacións diversas de fontes históricas e historiográficas de distinta procedencia.	x			x	x		
XHB5.1.2. Relaciona algunhas cuestións concretas do pasado co presente e as posibilidades do futuro, como o alcance das crises financeiras de 1929 e de 2008.							
XHB5.1.3. Discute as circunstancias da loita polo sufraxio da muller.							
XHB5.2.1. Explica diversos factores que fixeron posible o auxe do fascismo en CSC,CCLx Europa.	x				x		
XHB5.3.1. Explica as principais reformas durante a II República española, e reaccións a elas.	x				x		
XHB5.3.2. Explica as causas da Guerra Civil española no contexto europeo e internacional.							
XHB6.1.1. Recoñece a xerarquía causal (diferente importancia dunhas causas ou outras segundo as narrativas).				x	x		
XHB6.2.1. Sitúa nun mapa as fases da GC.	X			x	x		
XHB6.2.2. Dá unha interpretación de por que rematou antes a guerra europea que a mundial.							
XHB6.2.3. Elabora unha narrativa explicativa das causas e as consecuencias da II Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos							
XHB6.3.1. Recoñece a significación do Holocausto na historia mundial.					x		
XHB6.4.1. Utilizando fontes históricas e historiográficas, explica algúns dos conflitos enmarcados na época da Guerra Fría.	X			x	x		
XHB6.4.2. Describe as consecuencias da guerra de Vietnam							
XHB6.5.1. Describe os feitos relevantes do proceso descolonizador.	X			x	x		
XHB6.5.2. Distingue entre contextos diferentes do mesmo proceso, por exemplo, África subsahariana (anos 50 e 60) e a India (1947).							
XHB7.1.1. Explica os avances dos réximes soviéticos e do "Welfare State" en Europa.	X			X	X		
XHB7.1.2. Recoñece os cambios sociais derivados da incorporación da muller ao traballo asalariado.	x			x	x		
XHB7.2.1. Compara a crise enerxética de 1973 coa financeira de 2008.	X			x	x		

XHB7.3.1. Coñece a situación da posguerra e a represión en España, así como as fases da ditadura de Franco	X			x	x		
XHB7.3.2. Discute como se entende en España e en Europa o concepto de memoria histórica							
XHB8.1.1. Interpreta o renacemento e o declive das nacións no novo mapa político europeo desa época				x	x		
XHB8.1.2. Comprende os proles e contras do estado do benestar.							
XHB8.2.1. Analiza aspectos políticos, económicos e culturais dos cambios producidos tralo colapso da URSS.	x			x	x		
XHB8.3.1. Compara interpretacións sobre a Transición española nos anos setenta do século XX e na actualidade.							
XHB8.3.2. Enumera e describe algúns dos principais fitos que deron lugar ao cambio na sociedade española da transición: coroación de Xoán Carlos I, lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, apertura de Cortes Constituíntes, aprobación da Constitución de 1978, primeiras eleccións xerais, creación do Estado das autonomías, etc.	x			x	x		
XHB8.3.3. Analiza o problema do terrorismo en España durante esta etapa (ETA, GRAPO, Terra Lliure, etc.): a xénese e a historia das organizacións terroristas, a aparición dos primeiros movementos asociativos en defensa das vítimas, etc.							
XHB8.4.1. Discute sobre a construción da Unión Europea e do seu futuro.	x			x	x		
XHB9.1.1. Procura na prensa novas dalgún sector con relacións globalizadas, e elabora argumentos a favor e en contra.	x		x	x	x	x	
XHB9.1.2. Elabora discusións sobre o eurocentrismo e a globalización.							
XHB9.2.1. Analiza algunhas ideas de progreso e retroceso na implantación das recentes tecnoloxías da información e da comunicación, a distintos niveis xeográficos	x		x	x	x		
XHB9.3.1. Crea contidos que inclúen recursos como textos, mapas e gráficos, para presentar algún aspecto conflitivo das condicións sociais do proceso de globalización.	x	x	x	x	x	x	x
RELACIÓN DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES COAS COMPETENCIAS BÁSICAS	28	5	3	28	37	3	2

- TEMPORALIZACIÓN

Unidade Didáctica	Contidos	Estándares de aprendizaxe	Temporalización
Antigo Réxime	B1.1. Século XVIII en Europa: do feudalismo ao absolutismo e o parlamentarismo das minorías. Francia,	XHB1.1.1. Establece, a través da análise de textos, a diferenza entre o Absolutismo e o Parlamentarismo.	10 sesións 1º Avaliación

	Inglaterra, España e Galicia.	XHB1.1.2. Distingue conceptos históricos como Antigo Réxime e Ilustración.	
	B1.2. Ilustración.	XHB1.2.1. Describe as características da cultura da Ilustración e as implicacións que ten nalgunhas monarquías.	
Revolucións liberais	B2.1. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: bases ideolóxicas (liberalismo, nacionalismo e rexionalismo), económicas e sociais; principais consecuencias	XHB2.1.1. Sopesa as razóns dos revolucionarios para actuar como o fixeron	10 sesións 1º Avaliación
		XHB2.1.2. Recoñece, mediante a análise de fontes de diversas épocas, o valor destas non só como información senón tamén como evidencia para os/as historiadores/as.	
	B2.2. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: periodización e feitos principais. Restauración. Procesos unificadores e independentistas. O caso español	XHB2.2.1. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas da primeira metade do século XIX, acudindo a explicacións causais, e sinala os proles e os contras.	
		XHB2.2.2. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas do século XVIII, acudindo a explicacións causais, e indica os proles e os contras.	
	XHB2.2.3. Discute as implicacións da violencia empregando diversos tipos de fontes.		
Revolución industrial	B3.1. Revolución Industrial: concepto; factores económicos, sociais e ideolóxicos que a fan posible.	XHB3.1.1. Analiza os proles e os contras da primeira Revolución Industrial en Inglaterra.	10 sesións 1º Avaliación
	B3.2. Revolución Industrial: desde Gran Bretaña ao resto de Europa.	XHB3.2.1. Analiza e compara a industrialización de diferentes países de Europa, América e Asia, nas súas distintas escalas temporais e xeográficas.	
		XHB3.2.1. Compara o proceso de industrialización en Inglaterra e nos países nórdicos.	
	B3.3. Consecuencias da Revolución Industrial. Movemento obreiro (orixes, ideoloxías e formas de organización).	XHB3.3.1. Explica a situación laboral feminina e infantil nas cidades industriais.	
B3.4. Discusión en torno ás características da industrialización en España e Galicia: éxito ou fracaso?	XHB3.4.1. Especifica algunhas repercusións políticas como consecuencia dos cambios económicos en España.		

	B3.5. A ciencia no século XIX.	XHB3.5.1. Elabora un eixe cronolóxico, diacrónico e sincrónico, cos principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX.	
A época do imperialismo e a I Guerra Mundial	B4.1. O imperialismo no século XIX: concepto	XHB4.1.1. Explica razoadamente que o concepto imperialismo reflicte unha realidade que influirá na xeopolítica mundial e nas relacións económicas transnacionais.	10 sesións 2º Avaliación
		XHB4.1.2. Elabora discusións sobre eurocentrismo e a globalización	
	B4.2. Imperialismo: causas, desenvolvemento e consecuencias.	XHB4.2.1. Sabe recoñecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914.	
	B4.3. Causas e consecuencias da Gran Guerra (1914-1919) ou I Guerra Mundial.	XHB4.3.1. Diferencia os acontecementos dos procesos, nunha explicación histórica, da I Guerra Mundial.	
		XHB4.3.2. Analiza o novo mapa político de Europa.	
		XHB4.3.3. Describe a derrota de Alemaña desde a súa propia perspectiva e desde a dos aliados.	
	B4.4. Revolución Rusa.	XHB4.4.1. Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución Rusa na súa época e na actualidade.	
B4.5. A arte no século XIX.	XHB4.5.1. Comenta analiticamente cadros, esculturas e exemplos arquitectónicos da arte do século XIX.		
	XHB4.5.2. Compara movementos artísticos europeos e asiáticos.		
A época de entreguerra	B5.1. Período de entreguerras: do final da Gran Guerra ao crac do 29 e a Gran Depresión.	XHB5.1.1. Analiza interpretacións diversas de fontes históricas e historiográficas de distinta procedencia.	15 sesións 2º Avaliación
		XHB5.1.2. Relaciona algunhas cuestións concretas do pasado co presente e as posibilidades do futuro, como o alcance das crises financeiras de 1929 e de 2008.	
		XHB5.1.3. Discute as circunstancias da loita polo sufraxio da muller.	
	B5.2. Fascismo italiano e nazismo alemán	XHB5.2.1. Explica diversos factores que fixeron posible o auxe do fascismo en Europa.	
B5.3. II República española e a Guerra Civil.	XHB5.3.1. Explica as principais reformas durante a II República española, e reaccións a elas.		

		XHB5.3.2. Explica as causas da Guerra Civil española no contexto europeo e internacional.	
Causas e consecuencias da II GM	B6.1. Orixe da II Guerra Mundial.	XHB6.1.1. Recoñece a xerarquía causal (diferente importancia dunhas causas ou outras segundo as narrativas).	9 sesións 2º Avaliación/3º Avaliación
	B6.2. Desenvolvemento da II Guerra Mundial: extensión, fases, formas de guerra e principais consecuencias.	XHB6.2.1. Sitúa nun mapa as fases do conflito	
		XHB6.2.2. Dá unha interpretación de por que rematou antes a guerra europea que a mundial.	
		XHB6.2.3. Elabora unha narrativa explicativa das causas e as consecuencias da II Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos.	
	B6.3. O Holocausto.	XHB6.3.1. Recoñece a significación do Holocausto na historia mundial.	
	B6.4. Nova xeopolítica mundial: Guerra Fría e plans de reconstrución posbélica.	XHB6.4.1. Utilizando fontes históricas e historiográficas, explica algúns dos conflitos enmarcados na época da Guerra Fría.	
XHB6.4.2. Describe as consecuencias da guerra de Vietnam.			
B6.5. Procesos de descolonización en Asia e África.	XHB6.5.1. Describe os feitos relevantes do proceso descolonizador.		
	XHB6.5.2. Distingue entre contextos diferentes do mesmo proceso, por exemplo, África subsahariana (anos 50 e 60) e a India (1947).		
Capitalismo e bloque soviético	B7.1. Evolución dos bloques soviético e capitalista. O "Welfare State".	XHB7.1.1. Explica os avances dos réximes soviéticos e do "Welfare State" en Europa.	12 sesións 3º Avaliación
		XHB7.1.2. Recoñece os cambios sociais derivados da incorporación da muller ao traballo asalariado.	
	B7.2. Crise do petróleo (1973).	XHB7.2.1. Compara a crise enerxética de 1973 coa financeira de 2008.	
	B7.3. Ditadura de Franco en España.	XHB7.3.1. Coñece a situación da posguerra e a represión en España, así como as fases da ditadura de Franco	
XHB7.3.2. Discute como se entende en España e en Europa o concepto de memoria histórica			
O mundo recente	B8.1. Formas económicas e sociais do capitalismo no mundo.	XHB8.1.1. Interpreta o renacemento e o declive das nacións no novo mapa político europeo desa época	9 sesións 3º Avaliación

		XHB8.1.2. Comprende os proles e contras do estado do benestar.	
	B8.2. Colapso dos réximes soviéticos e as súas consecuencias.	XHB8.2.1. Analiza aspectos políticos, económicos e culturais dos cambios producidos tralo colapso da URSS.	
	B8.3. Transición política en España: da ditadura á democracia (1975-1982).	XHB8.3.1. Compara interpretacións sobre a Transición española nos anos setenta do século XX e na actualidade.	
		XHB8.3.2. Enumera e describe algúns dos principais fitos que deron lugar ao cambio na sociedade española da transición: coroación de Xoán Carlos I, lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, apertura de Cortes Constituíntes, aprobación da Constitución de 1978, primeiras eleccións xerais, creación do Estado das autonomías, etc	
		XHB8.3.3. Analiza o problema do terrorismo en España durante esta etapa (ETA, GRAPO, Terra Lliure, etc.): a xénese e a historia das organizacións terroristas, a aparición dos primeiros movementos asociativos en defensa das vítimas, etc.	
Revolución tecnolóxica e globalización	B9.1. A globalización económica: concepto e características.	XHB9.1.1. Procura na prensa novas dalgún sector con relacións globalizadas, e elabora argumentos a favor e en contra.	6 sesións 3º Avaliación
		XHB9.1.2. Elabora discusións sobre o eurocentrismo e a globalización.	
	B9.2. Papel da Revolución Tecnolóxica na globalización.	XHB9.2.1. Analiza algunhas ideas de progreso e retroceso na implantación das recentes tecnoloxías da información e da comunicación, a distintos niveis xeográficos.	
	B9.3. Consecuencias da globalización. Relacións interrexionais; focos de conflito.	XHB9.3.1. Crea contidos que inclúen recursos como textos, mapas e gráficos, para presentar algún aspecto conflictivo das condicións sociais do proceso de globalización.	
Pasado, presente e futuro	B10.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia e a xeografía.	XHB10.1.1. Formula posibles beneficios e desvantaxes para as sociedades humanas e para o medio natural dalgúns consecuencias do quecemento global, como o desxeamento do Báltico.	Ao longo de todo o curso

		XHB10.1.2. Sopesa como unha Europa en guerra durante o século XX pode chegar a unha unión económica e política no século XXI.	
		XHB10.1.3. Compara (nun aspecto ou en varios) as revolucións industriais do século XIX coa revolución tecnolóxica de finais do século XX e principio do XXI.	
	B10.2. Cambio e continuidade.	XHB10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	
		XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	
	B10.3. Tempo histórico.	XHB10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	
	B10.4. Vocabulario histórico e artístico: Idade Contemporánea.	XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	

O actual currículo de Xeografía e Historia de 4º da ESO resulta case imposible de abranguer na súa totalidade dada a súa enorme extensión. No desenvolvemento desta programación óptase polo estudo diacrónico de determinados fenómenos históricos. Esta opción implica a ruptura da orde das unidades didácticas, tal e como aparece no currículo oficial. Comezaremos polo Antigo Réxime (Bloque 1), que nos levará ao estudo das Revolucións burguesas (Bloque 2), proceso no que se prestará especial atención aos movementos nacionalistas de unificación do Século XIX (Italia e Alemaña). Os seguintes bloques serán modificados porque a revolución industrial (Bloque 3) será abordada inicialmente co estudo das primeira e da segunda fase deste fenómeno, que nos levará a súa relación co movemento obreiro. A partir dese punto Revolución de 1917, ao nacemento da URSS, ao mundo de bloques e, finalmente á súa desaparición. Dado que 1917 non é fácil de explicar sen a I Guerra Mundial, pecharemos este bloque co estudo do imperialismo e o fenómeno bélico.

Os fascismos serán obxectivo de atención especial no bloque 5 (Época de Entreguerras). Analizar a crise do 29 e outras crisis económicas do capitalismo (1973 e 2008). De seguido, pasaremos ao estudo dos movementos fascistas (fascismo italiano e nazismo), o que abre as portas da II Guerra Mundial e da época da Guerra Fría (bloque 7), na que atenderemos, en primeiro lugar ao franquismo, para pasar ao nacemento do Estado de Israel e ao estudo dun aspecto do mundo actual: o islamismo.

- GRAO MÍNIMO DE CONSECUCCIÓN DOS ESTÁNDARES

-Diferenciar Absolutismo e Parlamentarismo. Diferenciar Antigo Réxime e Ilustración. Identificación das características fundamentais do século XVIII nos terreos económico, social, político e cultural.

-Dominio de conceptos básicos relacionados co Antigo Réxime e o século XVIII: rotación de cultivos, barbeito, sistema a domicilio, manufactura, taller artesanal, gremio, comercio colonial, estamento, burguesía, Estado, monarquía absoluta, despotismo ilustrado, Ilustración...

-Explicar as razóns das revolucións burguesas. Identificación das principais transformacións producidas na época contemporánea nos aspectos económico, social e político: Coñecemento dos trazos definitorios da Revolución Francesa e da Revolución Industrial.

-Saber valorar e criticar as fontes históricas.

-Características da segunda fase da Revolución Industrial incidindo nas novidades que aporta con respecto á primeira fase.

-Concepto de imperialismo. Factores do seu desenvolvemento e consecuencias da súa existencia.

-Redactar un texto narrativo sobre os procesos de unificación alemán e italiana.

-Dominio de conceptos básicos relacionados coa época contemporánea: Revolución Agrícola, Revolución Industrial, sistema de fábrica, sociedade de clases, clase social, proletariado, socialismo, anarquismo, internacionalismo, sufraxio, constitución, parlamento, imperialismo, revolución rusa, fascismo, crise de 1929, guerra fría, neoimperialismo, descolonización...

Coñecemento dos principais feitos acaecidos durante o século XX:

- As Causas e as consecuencias da Primeira Guerra Mundial. Distinguir o mapa da Europa de 1919 e da Europa actual
- Explicar os significados da Revolución Rusa e da desaparición da URSS.
- Conceptos de: revolución rusa, democracia e fascismo. Explicar as causas dos fascismos
- Diferenzas fundamentais entre os réximes totalitarios e o réxime democrático.
- Factores que conduciron á Segunda Guerra Mundial, e consecuencias da mesma. Recoñecer a significación do Holocausto
- Entender a perspectiva de xénero na historia: “sufraxio universal” e mundo laboral
- Recoñecer situacións de subordinación entre estados
- Coñecer o significado do eurocentrismo e de globalización.
- Comparar as crises do capitalismo (1929, 1973 e 2008).
- Explicar as principais reformas da II República española.
- Explicar as causas da Guerra Civil española
- Explicar as causas do conflito Israel/Palestina.

- Narrar os feitos relevantes do proceso descolonizador
 - Entender o significado da Transición española
 - Recoñecer os fenómenos da globalización na vida cotiá
 - Valorar o impacto da globalización a nivel mundial
 - Analizar na vida cotiá persoal e familiar o impacto das revolucións industrial e tecnolóxica
 - Ordenar temporalmente feitos históricos.
 - Elaboración de mapas conceptuais, esquemas e sínteses.
 - Claridade na definición dun concepto.
 - Diferenciación entre as causas e as consecuencias dun acontecemento.
 - Analiza interpretacións diversas de fontes históricas e historiográficas de distinta procedencia
 - Ler mapas históricos.
 - Utilizar con precisión o vocabulario histórico.
 - Establecemento de diferenzas ou semellanzas entre modelos económicos, sociais ou políticos, así como entre fenómenos, acontecementos ou procesos históricos.
 - Dominio de procedementos de explicación causal para comprender a distinción entre factores de distinto carácter (económicos, sociais, políticos,...) e interrelacionalos entre si.
- Capacidade para relacionar coñecementos con outros adquiridos anteriormente.

- PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

Os procedementos e instrumentos que se empregarán para avaliar o progreso dos alumnos no proceso de aprendizaxe, que aparecen desenvolvidos na táboa, poden ser agrupados en 3 grandes grupos: **Instrumentos de valoración de respostas** (exame escrito de cada unidade didáctica), **producións do alumnado** (traballos individuais realizados na clase ou en casa; traballos en grupo levados a cabo na clase ou en casa; presentación orais realizadas na clase...) e , en terceiro lugar, a **observación sistemática e diaria na aula**, recollida no caderno do profesor.

Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Procedementos e instrumentos de avaliación
B1.1. Explicar as características do Antigo Réxime nos seus sentidos político,	XHB1.1.1. Establece, a través da análise de textos, a diferenza entre o Absolutismo e o Parlamentarismo.	Comentario de texto individual sobre o pensamento ilustrado no que se utilicen correctamente os conceptos históricos que

social e económico.	XHB1.1.2. Distingue conceptos históricos como Antigo Réxime e Ilustración.	aparecen ao remate desta táboa Elaboración individual dunha liña de tempo Elaboración en gran grupo dunha táboa comparativa dun mapa de Europa arredor de 1800 e o mapa actual Instrumentos de valoración Probas escritas. Rúbrica
B1.2. Coñecer o alcance da Ilustración como novo movemento cultural e social en Europa e en América.	XHB1.2.1. Describe as características da cultura da Ilustración e as implicacións que ten nalgunhas monarquías.	Completar cadro sinóptico Instrumentos de valoración Probas escritas. Rúbrica
B2.1. Comprender o alcance e as limitacións dos procesos revolucionarios dos séculos XVIII e XIX.	XHB2.1.1. Sopesa as razóns dos revolucionarios para actuar como o fixeron.	Comentario de texto individual de dous textos de orientación historiográfica oposta
	XHB2.1.2. Recoñece, mediante a análise de fontes de diversas épocas, o valor destas non só como información senón tamén como evidencia para os/as historiadores/as.	Comentario de vídeo sobre Revolución Francesa Comentario de textos: Declaración de dereitos do home e do cidadán/declaración de dereitos da muller e da cidadá Instrumentos de valoración Probas escritas. Rúbricas
B2.2. Identificar os principais feitos das revolucións liberais burguesas en Europa e América nos séculos XVIII e XIX.	XHB2.2.1. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas da primeira metade do século XIX, acudindo a explicacións causais, e sinala os proles e os contras.	Elaboración individual dunha liña de tempo Elaboración en pequeno grupo dunha táboa comparativa dun mapa de Europa arredor de 1800 e o mapa actual Exposición oral de conceptos por parte do alumnado Traballo sobre as concepcións do nacionalismo XHB2.2.3. será tratado no Bloque 3.4 Instrumentos de valoración Probas escritas. Rúbricas
	XHB2.2.2. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas do século XVIII, acudindo a explicacións causais, e indica os proles e os contras.	
	XHB2.2.3. Discute as implicacións da violencia empregando diversos tipos de fontes.	
B3.1. Describir os feitos salientables da Revolución Industrial e o seu encadeamento causal.	XHB3.1.1. Analiza os proles e os contras da primeira Revolución Industrial en Inglaterra.	Elaboración de cadro sinóptico comparando as características da I, da II e da III Revolución Industrial a partir de vídeo Realización en grupo dun cadro sobre as clases sociais Traballo individual sobre a unidade de avaliación de competencias históricas sobre <i>O traballo infantil dende a revolución industrial ata os nosos días.</i>
B3.2. Analizar as vantaxes e os inconvenientes de ser un país pioneiro nos cambios.	XHB3.2.1. Analiza e compara a industrialización de diferentes países de Europa, América e Asia, nas súas distintas escalas temporais e xeográficas.	Probas escritas. Rúbricas
	XHB3.2.1. Compara o proceso de industrialización en Inglaterra e nos países nórdicos.	
B3.4. Analizar a evolución dos cambios económicos en España e en Galicia, a raíz da industrialización parcial do país.	XHB3.4.1. Especifica algunhas repercusións políticas como consecuencia dos cambios económicos en España	Véxase B7.3
B3.3. Entender o concepto de progreso, e os sacrificios e os avances que leva consigo.	XHB3.3.1. Explica a situación laboral feminina e infantil nas cidades industriais.	Comentario dos fragmentos visionados dos documentais. Incorporaranse datos da actualidade (XHB7.1.2.) Probas escritas

B4.1. Identificar as potencias imperialistas e a repartición de poder económico e político no mundo no derradeiro cuarto do século XIX e no principio do XX.	XHB4.1.1. Explica razoadamente que o concepto imperialismo reflicte unha realidade que influirá na xeopolítica mundial e nas relacións económicas transnacionais.	Comentario individual sobre Acta de Berlín Completar cadro sinóptico comparando mapa o reparto de África (1884/1885) e África actual Análise por grupos dos contidos eurocéntricos do libro de texto Instrumentos de valoración : Proba escrita
	XHB4.1.2. Elabora discusións sobre eurocentrismo e a globalización.	
B4.2. Establecer xerarquías causais (aspecto e escala temporal) da evolución do imperialismo.	XHB4.2.1. Sabe recoñecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914.	Elaboración de cadro sinóptico de causas e consecuencias da I GM Completar cadro sinóptico comparando mapa de Europa de 1919 e da actualidade
B4.3. Coñecer os principais acontecementos da Gran Guerra, as súas interconexións coa Revolución Rusa e as consecuencias dos tratados de Versalles.	XHB4.3.1. Diferencia os acontecementos dos procesos, nunha explicación histórica, da I Guerra Mundial.	Instrumentos de valoración: Proba escrita
	XHB4.3.2. Analiza o novo mapa político de Europa.	
	XHB4.3.3. Describe a derrota de Alemaña desde a súa propia perspectiva e desde a dos aliados.	
B4.4. Esquematzar a orixe, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución Rusa.	XHB4.4.1. Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución Rusa na súa época e na actualidade.	Realizar cadro sinóptico sobre a Revolución rusa Analizar documento sobre o sóviet de Petrogrado
B5.1. Coñecer e comprender os acontecementos, os feitos e os procesos máis importantes do período de entreguerras, e a súa conexión co presente, e estudar a xerarquía causal nas explicacións históricas sobre esta época.	XHB5.1.1. Analiza interpretacións diversas de fontes históricas e historiográficas de distinta procedencia.	Realizar cadro sinóptico sobre as crises do capitalismo Escribir un breve traballo sobre a historia en perspectiva de xénero atendendo aos dereitos de cidadanía e á participación da muller no mundo laboral. Instrumentos de valoración proba escrita e rúbrica
	XHB5.1.2. Relaciona algunhas cuestións concretas do pasado co presente e as posibilidades do futuro, como o alcance das crises financeiras de 1929 e de 2008.	
	XHB5.1.3. Discute as circunstancias da loita polo sufraxio da muller.	
B5.2. Analizar as causas do auxe dos fascismos en Europa.	XHB5.2.1. Explica diversos factores que fixeron posible o auxe do fascismo en Europa.	Comentario de texto sobre a ideoloxía fascista Instrumento de valoración: Proba escrita
B5.3. Coñecer as tensións que levaron en España á proclamación da II República e ao estoupido da	XHB5.3.1. Explica as principais reformas durante a II República española, e reaccións a elas.	Elaboración en grupo dun cadro sinóptico que recolla as reformas do período republicano
Guerra Civil	XHB5.3.2. Explica as causas da Guerra Civil española no contexto europeo e internacional.	Elaboración en grupo das causas da Guerra Civil a partir de textos contrastados Instrumentos de valoración Proba escrita
B6.1. Coñecer as causas da II Guerra Mundial.	XHB6.1.1. Recoñece a xerarquía causal (diferente importancia dunhas causas ou outras segundo as narrativas).	Realizar un cadro sinóptico sobre as causas da II Guerra Instrumentos de valoración Proba escrita
B6.2. Coñecer os principais feitos da II Guerra Mundial, diferenciar as escalas xeográficas nesta guerra (europea e mundial) e entender o concepto de guerra total.	XHB6.2.1. Sitúa nun mapa as fases do conflito.	Comparación en grupo do mapa de Europa en 1942 e o da Europa actual Instrumentos de valoración Proba escrita
	XHB6.2.2. Dá unha interpretación de por que rematou antes a guerra europea que a mundial.	
	XHB6.2.3. Elabora unha narrativa explicativa das causas e as consecuencias da II Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos.	

B6.3. Entender o contexto en que se desenvolveu o Holocausto na guerra europea e as súas consecuencias.	XHB6.3.1. Recoñece a significación do Holocausto na historia mundial.	Redacción dun texto explicativo sobre un campo de exterminio a través da búsqueda en internet Instrumentos de valoración Proba escrita
B6.4. Comprender o concepto de Guerra Fría no contexto de despois de 1945, e as relacións entre os dous bloques, os EEUU e a URSS.	XHB6.4.1. Utilizando fontes históricas e historiográficas, explica algúns dos conflitos enmarcados na época da Guerra Fría.	Comparar mapa de Europa en 1945 e mapa da actualidade Convertir en cadro sinóptico o mapa do mundo dos bloques
	XHB6.4.2. Describe as consecuencias da guerra de Vietnam.	Instrumentos de valoración Proba escrita.
B6.5. Organizar os feitos máis importantes da descolonización de posguerra no século XX e comprender os límites da descolonización e da independencia nun mundo desigual.	XHB6.5.1. Describe os feitos relevantes do proceso descolonizador.	Elaboración de liña de tempo cos principais fitos do proceso de descolonización
	XHB6.5.2. Distingue entre contextos diferentes do mesmo proceso, por exemplo, África subsahariana (anos 50 e 60) e a India (1947).	Instrumentos de valoración Proba escrita
B7.1. Entender os avances económicos dos réximes soviéticos e os perigos do seu illamento interno, así como os avances económicos do "Welfare State" en Europa.	XHB7.1.1. Explica os avances dos réximes soviéticos e do "Welfare State" en Europa.	XHB7.1.2.: Véxase XHB3.3.1. Instrumentos de valoración Proba escrita
	XHB7.1.2. Recoñece os cambios sociais derivados da incorporación da muller ao traballo asalariado.	
B7.2. Comprender o concepto de crise económica e a súa repercusión mundial nun caso concreto.	XHB7.2.1. Compara a crise enerxética de 1973 coa financeira de 2008.	Elaboración dun cadro sinóptico de causas e consecuencias das crises de 1929, 1973 e 2008 Instrumentos de valoración Proba escrita
B7.3. Explicar as causas de que se establecera unha ditadura en España tras a Guerra Civil, e como foi evolucionando esa ditadura desde 1939 a 1975	XHB7.3.1. Coñece a situación da posguerra e a represión en España, así como as fases da ditadura de Franco	Análise individual dos fragmentos visionados do filme <i>Las tres rosas</i> .
	XHB7.3.2. Discute como se entende en España e en Europa o concepto de memoria histórica	Instrumentos de valoración Proba escrita
B8.1. Interpretar procesos a medio prazo de cambios económicos, sociais e políticos a nivel mundial.	XHB8.1.1. Interpreta o renacemento e o declive das nacións no novo mapa político europeo desa época	Comentario de dous textos que contraponen Estado do Benestar e Estado neoliberal
	XHB8.1.2. Comprende os proles e contras do estado do benestar.	Instrumentos de valoración Proba escrita
B8.2. Coñecer as causas e as consecuencias inmediatas do colapso da URSS e outros réximes socialistas.	XHB8.2.1. Analiza aspectos políticos, económicos e culturais dos cambios producidos tralo colapso da URSS.	Véxase XHB4.4.1. Instrumentos de valoración Proba escrita
B8.3. Coñecer os principais feitos que conduciron ao cambio político e social en España despois de 1975, e sopesar distintas interpretacións sobre ese proceso	XHB8.3.1. Compara interpretacións sobre a Transición española nos anos setenta do século XX e na actualidade.	Elaborar unha crónica sobre a charla do ex preso político Construír unha liña de tempo cos principais fitos da transición Redactar un traballo sobre a violencia política
	XHB8.3.2. Enumera e describe algúns dos principais fitos que deron lugar ao cambio na sociedade española da transición: coroación de Xoán Carlos I, lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, apertura de Cortes Constituíntes, aprobación da Constitución de 1978, primeiras eleccións xerais, creación do Estado das autonomías, etc.	Instrumentos de valoración Proba escrita

	XHB8.3.3. Analiza o problema do terrorismo en España durante esta etapa (ETA, GRAPO, Terra Lliure, etc.): a xénese e a historia das organizacións terroristas, a aparición dos primeiros movementos asociativos en defensa das vítimas, etc.	
B9.1. Definir a globalización e identificar algúns dos seus factores.	XHB9.1.1. Procura na prensa novas dalgún sector con relacións globalizadas, e elabora argumentos a favor e en contra. XHB9.1.2. Elabora discusións sobre o eurocentrismo e a globalización.	Comentar unha noticia sobre o impacto da globalización na vida cotiá Instrumentos de valoración Proba escrita, rubrica
B9.2. Identificar algúns dos cambios fundamentais que supón a Revolución Tecnolóxica.	XHB9.2.1. Analiza algunhas ideas de progreso e retroceso na implantación das recentes tecnoloxías da información e da comunicación, a distintos niveis xeográficos.	Redactar un traballo sobre o impacto da globalización na vida cotiá Instrumentos de valoración Proba escrita
B9.3. Recoñecer o impacto destes cambios a nivel local, autonómico, estatal e global, prevendo posibles escenarios máis e menos desexables de cuestións ambientais transnacionais, e discutir as novas realidades do espazo globalizado.	XHB9.3.1. Crea contidos que inclúen recursos como textos, mapas e gráficos, para presentar algún aspecto conflitivo das condicións sociais do proceso de globalización.	
B10.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.	XHB10.1.1. Formula posibles beneficios e desvantaxes para as sociedades humanas e para o medio natural dalgúns consecuencias do quecemento global, como o desxeamento do Báltico. XHB10.1.3. Compara (nun aspecto ou en varios) as revolucións industriais do século XIX coa revolución tecnolóxica de finais do século XX e principio do XXI.	Completar un ensaio sobre o impacto da globalización na vida cotiá con aspectos relacionados coa tecnoloxía Instrumentos de valoración Proba escrita
B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	XHB10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade. XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	A longo de todo o curso. Elaboración de liñas de tempo Elaboración de táboas comparativas que reflectan cada un dos mapas esixidos co mapa actual Presentación oral e escrita dos conceptos esixidos
B10.3. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	XHB10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	Instrumentos de valoración probas escritas e rúbricas
B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	

5. CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS NA MATERIA.

Consideramos que neste nivel da educación obrigatoria é necesario priorizar as estratexias metodolóxicas de carácter motivador, que estimulen o interese dos alumnos e alumnas polos temas tratados na área. Así mesmo, a incorporación de **edixgal** no primeiro curso da ESO implica unha transformación na metodoloxía, ó incorporar as TICs de maneira activa na práctica docente.

Para iso, as unidades didácticas desenvolveranse por medio dunha metodoloxía esencialmente activa, limitándose ó máximo a exposición maxistral. Utilizaráse para a explicación dos conceptos máis confusos e os máis básicos as presentacións en Power Point, que permiten a participación constante do alumnado na construción dos coñecementos. Esta área facilita tamén o dar unha aplicación práctica ós temas, partindo no posible da súa contorna inmediata, da realidade que eles coñecen e evitando que lles resulten afastados ou carentes de interese.

Na aula alternaranse os traballos e actividades individuais cos desenvolvidos en pequeno e gran grupo, facilitando a comunicación entre o alumnado e a súa participación na clase. Potenciaranse as estratexias de busca e tratamento da información, tanto escrita –prensa, manuais, monografías, etc.– como oral ou visual –medios de comunicación, diapositivas, etc–. Así mesmo, dase moita importancia á **experiencia lectora**, dado que acostuma ao alumnado ao vocabulario específico da materia e senta bases para cursos posteriores. É por iso que, na medida do posible, mandarase ao alumnado lecturas obrigatorias en cada curso, unha como mínimo, relacionadas cun tema ou temas da asignatura e adecuadas ao nivel competencial de cada curso.

Dentro de cada unidade comezarase sempre por explorar os coñecementos previos sobre o tema: remuíños de ideas, preguntas na aula, etc., para, a continuación, elaborar no seu caderno un glosario de termos novos e básico que da paso a coñecer os contidos e obxectivos da unidade e que os alumnos saiban o que se pretende conseguir en cada momento, así como as actividades que deben realizar.

Tentarase, ademais, atender a cada alumno de forma individualizada e flexibilizar o traballo adaptándose ós distintos ritmos dos rapaces. Consideramos necesario permitirilles aos alumnos que afonden naqueles aspectos que lles resulten máis interesantes da materia e que aporten en todo momento as súas opinións sobre o desenvolvemento dos contidos, así como aprender a facer autoavaliación e avaliación entre iguais.

6. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS

Na materia de Ciencias Sociais utilizarase:

-1º ESO: incorporación de traballo a través de *edixgal*.

-2º ESO, libro de texto *Xeografía e Historia 2º ESO*, ed. Vicens Vives, caderno de traballo e material elaborado pola profesora.

-3º ESO, apuntes elaborados pola profesora e libro de texto da editorial Vicens Vives.

-4º ESO, apuntes elaborados pola profesora e libro de texto da editorial Baía.

O manexo destas fontes de información e produción de traballos por parte do alumnado tamén contempla o uso das TICs. Algúns recursos serán certas aplicacións tales como: *Powerpoint* para elaborar presentacións ou mostrar unha relación de conceptos explicados rapidamente ao gran grupo; *Google Earth* ou *Maps*, para a localización de lugares, visitas virtuais a enclaves arqueolóxicos e análise do relevo da Terra; *mapas flash* interactivos para traballar a xeografía descritiva; *Google Drive* para o desenvolvemento de traballo colaborativo; ou *Padlet* ou *Glogster* como muros dixitais.

7. ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE APRENDIZAXE

As actividades de aprendizaxe estarán xerarquizadas.

-**As actividades iniciais** consistirán principalmente no que se coñece como “choiva de ideas” para que a profesora saiba sobre que base pode traballar para construír unha aprendizaxe e coñecemento significativos. Tamén será frecuente a visión de imaxes, curtos ou fragmentos de documentais para captar a atención do alumnado polo medio audiovisual.

-A este tipo seguiránlle as **actividades de desenvolvemento**, mediante as cales o alumnado entrará en contacto cos contidos.

-**Actividades de consolidación e síntese**, coa finalidade de afianzar e aplicar as aprendizaxes asimiladas. Serán realizadas sempre ao finalizar as explicacións das Unidades Didácticas e servirán ao alumnado para obter unha visión global e clara dos contidos explicados. Estas actividades consistirán maioritariamente na elaboración de eixes cronolóxicos sobre os contidos explicados, a realización de esquemas e a elaboración dun glosario histórico-xeográfico.

-Como medidas de atención á diversidade introducíranse **actividades de reforzo**, destinadas a aqueles alumnos con dificultades de aprendizaxe, e **actividades de ampliación**, para permitir que aqueles que adquiran os contidos de maneira satisfactoria poidan continuar aprendendo. As primeiras consistirán en completar cadros sinópticos, realizar esquemas globalizadores, traballar con fontes histórico-xeográficas e con xogos en liña que motiven ao alumnado; as segundas poderán ser pequenos traballos de investigación sobre algunha cuestión particular dos temas traballados, así como o comentario de películas e obras literarias.

Na seguinte táboa recóllense algunhas das actividades propostas para traballar os contidos da materia ao longo dos diferentes cursos.

Non obstante, estas poderán ser modificadas tendo en conta as necesidades concretas e específicas do noso alumnado.

-Actividades de aprendizaxe para 1º ESO.

Bloque	Obx	Contidos	Actividades de aprendizaxe
Bloque 1.O medio físico	b,e,f,g	B1.1. A Terra: a Terra no Sistema Solar.	<ul style="list-style-type: none"> -Identificación dos recursos disponibles para situarse no Planeta. - Esquematizar as características que permiten a vida no noso planeta. - Elaboración dun esquema-resumo. - Elaboración dun glosario xeográfico.

	b,e,f,g	B1.2. Representación da Terra. Escala e linguaxe cartográfica.	<ul style="list-style-type: none"> -Identificación e clasificación de distintos tipos de cartografía. -Resolución de problemas con escalas para calcular distancias reais. - Elaboración dun esquema-resumo. - Elaboración dun glosario xeográfico.
	b,e,f,g	B1.3. Proxeccións e sistemas de coordenadas. Imaxes de satélite e os seus principais usos.	<ul style="list-style-type: none"> -Comentario de modelos de distintas proxeccións cartográficas e características das mesmas. -Manexo de cartografía dixital e valoración dos seus usos, proposta de localización... - Elaboración dun esquema-resumo. - Elaboración dun glosario xeográfico.
	b,e,f,g	B1.4. Localización. Latitude e lonxitude.	<ul style="list-style-type: none"> -Identificación dos recursos disponibles para situarse no Planeta. -Deseño dunha rosa dos ventos. -Deseño dun globo terráqueo coas principais líneas de referencia. - Práctica de localización a través de coordenadas. - Elaboración dun esquema-resumo. - Elaboración dun glosario xeográfico.
	b,e,f,g,h	B1.5. Trazos principais do relevo do mundo. Clima: elementos e factores. Diversidade climática no planeta.	<ul style="list-style-type: none"> -Esquematizar os aspectos teóricos principais sobre o relevo e os factores que inflúen no clima. Procura de noticias en xornais sobre o relevo, terremotos, erupcións volcánicas para comprender a relevancia do tema. Elaboración dun esquema-resumo. Elaboración dun glosario xeográfico.

b,e,f,g,h	B1.6. Medio físico do mundo e de Europa: relevo e hidrografía.	<p>Realización de climogramas dos principais climas da Terra.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Traballo grupal para crear un póster xigante coas distintas áreas climáticas do planeta para mostrar diversos aspectos que as caracterizan (os factores que as determinan, etc.) -Elaboración dun glosario cos principais exemplos de unidades de relevo e exposición na aula. -Traballo con mapas mudos para situar as principais unidades de relevo. -Escoita activa dunha explicación xeral sobre hidrografía. -Completar modelos dos aspectos tratados na explicación, co vocabulario técnico e unha breve definición dos mesmos. -Elaboración dun esquema-resumo. -Elaboración dun glosario xeográfico.
b,e,f,g,h, m	B1.7. Medio natural europeo: principais trazos.	<ul style="list-style-type: none"> - Identificación de distintas paisaxes e comentario dos factores que interveñen na súa creación. -Elaboración dun esquema-resumo. -Elaboración dun glosario xeográfico.
B,e,f,g	B1.8. Unidades do relevo do espazo xeográfico europeo.	<ul style="list-style-type: none"> - Traballo con mapas mudos para situar as principais unidades de relevo. - Practica con mapas flash interactivos -Elaboración dun esquema-resumo.
b,e,f,h,m	B1.9. Conxuntos bioclimáticos do espazo xeográfico europeo.	Abordado no contido B.1.5.
b,e,f,m	B1.10. Diversidade de espazos naturais europeos.	Abordado no contido B.1.7.

	b,e,f,g,h, m	B1.11. Medio natural: áreas e problemas ambientais.	-Traballo de investigación sobre os principais problemas ambientais. “Que podemos facer nos para salvar o medio ambiente?”
Bloque 3. A Historia	g,l,o	B3.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia.	- Remuíño de ideas sobre os usos na actualidade dunha disciplina como a Historia. - Produción dun texto deste tema.
	g,l,o	B3.2. Fontes históricas.	- Observación e clasificación de diferentes tipos de fontes históricas nun cadro sinóptico e dedución das información diversas que nos pode aportar. - Lectura e manexo na aula de diferentes fontes.
	l,o	B3.3. Cambio e continuidade.	- Actividade de comprensión lectora a partir dun texto sinxelo que aborda estes dous aspectos na Historia.
	f,l,o	B3.4. Tempo histórico.	- Práctica de conversión de anos a séculos, lustros, décadas...e viceversa. E repaso da súa expresión en número romanos.
			- Lectura comprensiva dun texto sinxelo que aborde a periodización do tempo en idades para o seu estudo, e outros calendarios distintos ao occidental.
	h,l,o	B3.5. Vocabulario histórico e artístico.	- Elaboración dun glosario histórico e artístico ao longo dos temas.
	f,l	B3.6. Evolución das especies e a hominización.	- escoita activa dunha explicación xeral sobre Darwin e a Hominización. - Visita ás webs do Museo da Evolución Humana e da Fundación Atapuerca para recoller, de xeito dirixido, información básica co fin de crear unha pequena reportaxe sobre o xacemento de Atapuerca. - Búsqueda de noticias ao respecto de novos descubrimentos no eido da evolución das especies. - Elaboración dun esquema-resumo. - Elaboración dun glosario histórico.

f,l	B3.7. Periodización da Prehistoria e a Idade Antiga.	<ul style="list-style-type: none"> - Comentario e realización do eixo cronolóxico do libro. - Elaboración dun esquema-resumo. - Elaboración dun glosario histórico.
f,g,l	B3.8. Prehistoria e Idade Antiga: visión global.	<ul style="list-style-type: none"> -Comprensión lectora e elaboración dun cuestionario sobre as claves de ambos períodos - Elaboración dun esquema-resumo. - Elaboración dun glosario histórico.
c,g,h,l,n,o	<p>B3.9.1. Paleolítico: etapas; características das formas de vida; cazadores colectores.</p> <p>B3.9.2. Neolítico: revolución agraria e expansión das sociedades humanas; sedentarismo; artesanía e comercio; organización social. B3.9.3. Prehistoria galega: megalitos e petróglifos.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Escoita activa dun documental sobre a Prehistoria. - Definir o tempo e o espazo para esas etapas da Prehistoria: elaboración dun eixe cronolóxico coas etapas da súa Historia e un mapa temático sobre a súa difusión. -Visión de imaxes para o recoñecemento de restos e producións das sociedades do Paleolítico e Neolítico, e o seu comentario. - Visionado de documentais sobre a vida na Prehistoria. -Traballo de investigación sobre un tema ou aspecto arredor destas comunidades paleolíticas e neolíticas. Será pautado, avaliado con rúbrica e presentado na aula. - Elaboración dun esquema-resumo. - Elaboración dun glosario histórico.
l,n	B3.10. Aparición dos ritos: restos materiais e artísticos; pintura e escultura.	<ul style="list-style-type: none"> - Elaboración dun esquema-resumo. - Elaboración dun glosario histórico. - Identificación e interpretación das principais obras artísticas prehistóricas.

	a,c,d,g,h,l	B3.11. Idade Antiga: primeiras civilizacións urbanas. Mesopotamia e Exipto. Sociedade, economía e política.	<ul style="list-style-type: none"> - Definir o tempo e o espazo das civilizacións fluviais: elaboración dun eixe cronolóxico coas etapas da súa Historia e un mapa temático coa súa situación xeográfica. - Completar un cadro sinóptico cos seus principais trazos definitorios. - Elaboración dun esquema-resumo. - Elaboración dun glosario histórico.
	g,h,l	B3.12. Idade Antiga: invención da escritura.	<ul style="list-style-type: none"> - Remuíño de ideas sobre a importancia da escritura desde a súa aparición sobre tabliñas de arxila, ata as mensaxes de whatsapp, que usamos actualmente (funcións, soportes, alcance social). - Producción dun texto argumentativo a respecto deste tema. - Elaboración dun esquema-resumo. - Elaboración dun glosario histórico.
	f,g,h,l	B3.13. Idade Antiga: historia de Exipto.	<ul style="list-style-type: none"> - Elaboración dun esquema-resumo. - Documental sobre Exipto. - Elaboración dun glosario histórico.
	g,h,l	B3.14. Idade Antiga: relixión exipcia.	<ul style="list-style-type: none"> - Elaboración dun esquema-resumo.
			<ul style="list-style-type: none"> - Lectura comprensiva dun texto sinxelo que aborde a periodización do tempo en idades para o seu estudo, e outros calendarios distintos ao occidental.

	a,c,d,g,h,l	B3.11. Idade Antiga: primeiras civilizacións urbanas. Mesopotamia e Exipto. Sociedade, economía e política.	<ul style="list-style-type: none"> - Definir o tempo e o espazo das civilizacións fluviais: elaboración dun eixe cronolóxico coas etapas da súa Historia e un mapa temático coa súa situación xeográfica. - Completar un cadro sinóptico cos seus principais trazos definitorios. - Elaboración dun esquema-resumo. - Elaboración dun glosario histórico.
			<ul style="list-style-type: none"> - Lectura comprensiva dun texto sinxelo que aborde a periodización do tempo en idades para o seu estudo, e outros calendarios distintos ao occidental.
	g,h,l	B3.15. Idade Antiga: arte en Mesopotamia e Exipto.	<ul style="list-style-type: none"> -Traballo de investigación sobre un tema ou aspecto arredor das civilizacións fluviais. Será pautado, avaliado con rúbrica e presentado na aula. Os equipos de alumnado escollerán o tema entre unha oferta de varios. - Elaboración dun esquema-resumo. - Elaboración dun glosario histórico.
	a,c,d,g,h,l	B3.16. Mundo clásico. Grecia: as "polis" gregas e a súa expansión.	<ul style="list-style-type: none"> - Definir o tempo e o espazo da civilización grega: elaboración dun eixe cronolóxico coas etapas da Historia da Grecia Antiga e un mapa temático coa súa situación e expansión. - Visionado dun documental para o recoñecemento de restos e producións culturais da Civilización Grega. - Elaboración dun esquema-resumo. - Elaboración dun glosario histórico.
	g,l	B3.17. Mundo clásico. Grecia: expansión comercial e política das polis gregas.	<ul style="list-style-type: none"> - Elaboración dun esquema-resumo. - Elaboración dun glosario histórico.

	a,c,d,g,l	B3.18. Mundo clásico. Imperio de Alexandre Magno e os seus sucesores: helenismo.	- Realización dun mapa sobre as conquistas de Alexandre Magno. - Elaboración dun esquema-resumo. - Elaboración dun glosario histórico.
	f,g,h,l,n	B3.19. Mundo clásico. Grecia e o helenismo: arte, ciencia, teatro e filosofía.	- Elaboración dun esquema-resumo. - Elaboración dun glosario histórico. - Visionado de diferentes imaxes da arte grega e o seu comentario.
	a,c,d,g,l	B3.20. Mundo clásico: orixe e etapas da historia de Roma. República e imperio: organización política e expansión colonial polo Mediterráneo. Cristianismo.	- Elaboración dun eixe cronolóxico coas etapas da Historia de Roma. - Visionado dun pequeno documental sobre a historia e arte Roma. - Visionado de diferentes imaxes da arte grega e o seu comentario.
	g,l,n,o	B3.21. Mundo clásico. Arte romana: arquitectura, escultura e pintura.	
	g,l,n,o	B3.22. Península Ibérica: pobos prerromanos; Hispania romana; Gallaecia. Proceso de romanización. A cidade e o campo.	

-Actividades de aprendizaxe. 2º ESO

Bloque	Obx	Contidos	Actividades de aprendizaxe
U.D. 1.	b,e,f,g	B1.1. Localización. Latitude e lonxitude.	Definición de termos cartográficos.... Videos de: proxeccións cartográficas,
	b,e,f,g,h	B1.2. Características xerais do medio físico de España e de Galicia.	
	b,e,f,g,h	B1.3. Medio físico de España: relevo e hidrografía.	Circulación atmosférica... Buscas en internet. Elaboración de mapas físicos e xogos interactivos.
	b,e,f,g,h	B1.4. Medio físico de Galicia: relevo e hidrografía.	
U.D. 2.	b,e,f,g,h	B1.5. Clima: elementos e factores. Diversidade climática da Península Ibérica e de Galicia.	Elaboración de cadros, esquemas e fichas. Traballo de investigación. Lectura e debate de novas de prensa sobre problemas ambientais.
	b,e,f,g,m	B1.6. Diversidade de paisaxes. Zonas bioclimáticas da Península Ibérica e de Galicia.	

	b,e,f,g,h,m, o	B1.7. Medio natural e problemas ambientais en España.	
U.D. 3.	b,c,e,f,g	B2.1. Poboación mundial: modelos demográficos e movementos migratorios.	Definición de conceptos xeográficos. Elaboración e análise de gráficas e táboas. Elaboración de pirámides de poboación. Elaboración e análise de mapas temáticos. Investigación sobre a demografía do noso concello e provincia (IGE). Actividades e e xogos interactivos.
	b,c,e,f,g,h	B2.2. Poboación europea: distribución e evolución.	
	b,c,e,f,g,h	B2.3. Poboación española: evolución, distribución e dinámica. Movementos migratorios.	
	b,c,e,f,g,h	B2.4. Poboación de Galicia: evolución, distribución e dinámica. Movementos migratorios.	
U.D. 4.	b,c,e,f,g,h	B2.5. Proceso de urbanización no planeta.	Cálculo de taxas. Análise de planos urbanos. Lectura e comentario de novas de prensa.
	b,c,e,f,g,h	B2.6. A cidade e o proceso de urbanización europeo.	
	b,c,e,f,g,h,o	B2.7. A cidade e o proceso de urbanización en España e en Galicia.	
	b,c,e,f,g,h, m,o	B2.8. Diversidade de medios naturais en España e en Galicia.	
U.D. 5.	b,c,e,f,g,h, m,o	B2.9. Paisaxes no territorio español e galego.	
	b,c,e,f,g,h, m,o	B2.10. Principais retos e problemas ambientais en España.	
U.D. 6.	f,l,o	B3.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia.	Definición de termos históricos. Elaboración e análise de eixos cronolóxicos e mapas históricos. Lectura e comentario de textos e fontes históricas. Visionado de películas e documentais sobre a vida na I.M. Elaboración de cadros comparativos e esquemas-resumo. Elaboración de fichas de monumentos históricos e obras de arte. Identificación e localización de elementos artísticos. Investigación e posta en común sobre o Camiño de Santiago e a súa importancia. Análise e síntese da historia constructiva da Cidade e
	g,l,o	B3.2. Fontes históricas.	
	l,o	B3.3. Cambio e continuidade.	
	f,l,o	B3.4. Tempo histórico.	
	l,h,o	B3.5. Vocabulario histórico e artístico.	
	g,l	B3.6. Idade Media: concepto e as subetapas (alta, plena e baixa Idade Media).	
	a,c,d,g,l	B3.7. Caída do Imperio Romano en Occidente: división política e invasións xermánicas. Imperio Bizantino e reinos xermánicos.	
	a,c,d,g,l	B3.8. Feudalismo.	

	a,c,d,f,h,l,n	B3.9. Islam. Península Ibérica: invasión musulmá. Evolución de Al-Andalus e dos reinos cristiáns.	a Catedral de Santiago. Lectura e comentario de textos históricos (Códice Calixtino). Comparación de estilos artísticos. Elaboración de síntesis e resumos. Lectura, comentario e debate sobre novas de prensa acerca do patrimonio galego.
	g,h,l,n,o	B3.10. Reconquista e repoboación.	
	j	B3.11. Expansión comercial europea e recuperación das cidades. Crise da baixa Idade Media: a 'Peste Negra' e as súas consecuencias.	
	l,h,n,o	B3.12. Arte románica, gótica e islámica.	

- Actividades de aprendizaxe 3º ESO

Na seguinte táboa recóllense algunhas das actividades propostas para traballar os contidos da materia ao longo do curso.

Non obstante, estas poderán ser modificadas tendo en conta as necesidades concretas e específicas do noso alumnado.

Bloque	Ob	Contid	Actividades de aprendizaxe
Bloque 1. O medio físico	b,e,f,g,h	B1.1. Localización. Latitude e lonxitude	<ul style="list-style-type: none"> - Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas. - Coñece e interpreta os tipos de mapas temáticos. Clasifica e distingue tipos de mapas.
Bloque 2. O espazo humano	a,b,e,f,g,l,h	B2.1. Organización política e territorial de España.	<ul style="list-style-type: none"> - Distingue nun mapa político a distribución territorial de España: Comunidades Autónomas, capitais, provincias e illas. - Elaboración dun esquema-resumo. - Elaboración dun glosario histórico.
	b,e,c,f,g,h	B2.2. Sectores de actividade económica.	<ul style="list-style-type: none"> - Compara a poboación activa de cada sector nun país europeo e nun país en vías de desenvolvemento e analiza o diferente grao de desenvolvemento que amosan eses datos. - Elaboración dun esquema-resumo. - Elaboración dun glosario histórico.
	b,c,e,f,g,h	B2.3. Sectores económicos en Europa, en España e en Galicia.	<ul style="list-style-type: none"> - Informe e exposición sobre o sector primario nun país europeo. - Análise dunha industria nun país europeo - Elaboración dun esquema-resumo. - Elaboración dun glosario histórico. - Comentario de textos.

	b,e,f,g,h	B2.4. Sistemas económicos do mundo.	<ul style="list-style-type: none"> - Informe e exposición sobre o sector primario nun país en vías de desenvolvemento. - Elaboración dun esquema-resumo. - Elaboración dun glosario histórico. - Análise dunha industria nun país en vías de desenvolvemento. - Comentario de textos.
	b,c,e,f,g,h,l,m,o	B2.5. Aproveitamento e futuro dos recursos naturais. Desenvolvemento sustentable.	<ul style="list-style-type: none"> - Define os desenvolvemento sustentable e describe conceptos clave relacionados con él.
			<ul style="list-style-type: none"> - Procura de información sobre as “ciudades máis verdes” do planeta. - Elaboración dun esquema-resumo. - Elaboración dun glosario histórico. - Comentario de textos.
	b,e,f,g,h	B2.6. Recursos naturais e actividades agrarias.	<ul style="list-style-type: none"> - Interpretación e análise de mapas. - Interpretación e análise de datos estatísticos. - Elabora un mapa sobre localización de materias primas e fontes de enerxía. <p>Traballo de investigación sobre os cultivos modificados xenéticamente: vantaxes e inconvenientes.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Elaboración dun esquema-resumo. - Elaboración dun glosario histórico. - Comentario de textos.
	b,c,e,f,g,h,m	B2.7. Pesca: tipos e problemática.	<ul style="list-style-type: none"> - Interpretación e análise de datos estatísticos. - Interpretación e análise de mapas. - Procura información sobre a explotación dos caladoiros de pesca, usando recursos impresos e dixitais. - Elaboración dun esquema-resumo. - Elaboración dun glosario histórico. - Comentario de textos.
	b,e,f,g,h	B2.8. Sector industrial. Rexións industrializadas do mundo.	<ul style="list-style-type: none"> - Interpretación e análise de datos estatísticos. - Interpretación e análise de mapas. - Elabora un mapa dos países máis industrializados do mundo, empregando lendas e símbolos adecuados - Elaboración dun esquema-resumo. - Elaboración dun glosario histórico. - Comentario de textos.
	b,e,f,g,h	B2.9. Actividades terciarias: transporte.	<ul style="list-style-type: none"> - Interpretación e análise de datos estatísticos.
	b,e,f,g,h	B2.10. Actividades terciarias: comercio.	<ul style="list-style-type: none"> - Interpretación e análise de mapas.

	b,e,f,g,h	B2.11. Turismo.	<ul style="list-style-type: none"> - Elabora un mapa de fluxos de materias primas e comercio internacional. - Análise da evolución do turismo en España. - Elaboración dun esquema-resumo. - Elaboración dun glosario histórico. - Comentario de textos.
	b,c,e,f,g,h,m	B2.12. Causas do desenvolvemento desigual no mundo. Débeda externa.	<ul style="list-style-type: none"> - Informe sobre comercio exterior e débeda externa nun país en vías de desenvolvemento. - Elaboración dun esquema-resumo. - Elaboración dun glosario histórico. - Comentario de textos.
	b,c,d,e,f,g,h	B2.13. Tensións mundiais e subdesenvolvemento. Solucións ao problema.	<ul style="list-style-type: none"> - Sinala áreas de conflito bélico nun mapamundi e relacionaas con factores económicos. - Elaboración dun esquema-resumo. - Elaboración dun glosario histórico. - Comentario de textos.
<i>Bloque 3. A historia</i>	f,l,o	B3.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia	<ul style="list-style-type: none"> - Remuíño de ideas sobre os usos na actualidade dunha disciplina como a Historia. - Produción dun texto argumentativo a respecto deste tema.
	h,l,o	B3.2. Fontes históricas.	<ul style="list-style-type: none"> - Observación e clasificación de diferentes tipos de fontes históricas nun cadro sinóptico e dedución das información diversas que nos pode aportar. - Lectura e manexo na aula de diferentes fontes. - Obtención de información de fontes iconográficas.
	l,o	B3.3. Cambio e continuidade.	<ul style="list-style-type: none"> - Actividade de comprensión lectora a partir dun texto sinxelo que aborda estes dous aspectos na Historia
	f,l,o	B3.4. Tempo histórico.	<ul style="list-style-type: none"> - Práctica de conversión de anos a séculos, lustros, décadas...e viceversa. E repaso da súa expresión en número romanos. - Lectura comprensiva dun texto sinxelo que aborde a periodización do tempo en idades para o seu estudo, e outros calendarios distintos ao occidental. - Interpretación de liñas do tempo.
	h,l,o	B3.5. Vocabulario histórico e artístico.	<ul style="list-style-type: none"> - Elaboración dun glosario histórico e artístico ao longo dos temas.

g,l	B3.6. Idade Moderna: concepto e datación.	- Interpretación de textos históricos. - Análise de mapas históricos. - Interpretación de liñas do tempo.
f,g,h,l,n	B3.7. Renacemento e Humanismo: alcance posterior.	- Interpretación de textos históricos. - Análise de mapas históricos. - Análise das consecuencias dun feito histórico.
l,n,o	B3.8. Arte renacentista e barroca.	- Análise e comentario de obras artísticas. - Análise de conxuntos arquitectónicos. - Interpretación de textos históricos. - Obtención de información da vida cotiá a partir dun cadro.
g,l,h,n,o	B3.9. Principais manifestacións da cultura dos séculos XVI e XVII.	- Comentario de texto. - Coñecemento dunha época a través do cine. - Interpretación de textos históricos. - Obtención de información da vida cotiá a partir dun cadro.
a,c,d,g,l	B3.10. Estado moderno: monarquías autoritarias, parlamentarias e absolutas.	- Interpretación de textos históricos. - Análise de mapas históricos. - Análise das consecuencias dun feito histórico. - Comparar casos: Francia e Inglaterra.
a,c,d,g,l	B3.11. Monarquías modernas: unión dinástica de Castela e Aragón. Posición de Galicia.	- Interpretación de textos históricos. - Análise de mapas históricos. - Análise das consecuencias dun feito histórico.
f,g,h,l,m	B3.12. Descubertas xeográficas: Castela e Portugal. Conquista e colonización de América.	- Interpretación de textos históricos. - Análise de mapas históricos. - Análise das consecuencias dun feito histórico. - Utilización de distintos testemuños para adquirir unha opinión propia.
g,l	B3.13. Os conflitos europeos nos séculos XVI e XVII a través das políticas dos Austrias: reforma, contrarreforma e guerras de relixión; loita pola hexemonía e guerra dos Trinta Anos.	- Interpretación de textos históricos. - Análise de mapas históricos. - Comparación de mapas. - Análise das consecuencias dun feito histórico. - Interpretación de liñas do tempo.

-4º ESO Actividades de aprendizaxe.

Bloque	Obxectivos	Contidos	Actividades de aprendizaxe
--------	------------	----------	----------------------------

Bloque 1. O século XVIII en Europa ata 1789	a, c, d, g, h, l, ñ	B1.1. Século XVIII en Europa: do feudalismo ao absolutismo e o parlamentarismo das minorías. Francia, Inglaterra, España e Galicia.	Lectura de noticias de prensa sobre a democracia Explicacións da profesora Liña de tempo
	f, h, l, n, ñ	B1.2. Ilustración.	Comentario de texto (monarquía absoluta, ilustración) Comentario de mapas Análise de gravados franceses sobre a sociedade estamental (muller) Elaboración dun glosario do tema Esquema- resumo
Bloque 2. A era das revolucións liberais	a, c, d, g, h, l	B2.1. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: bases ideolóxicas (liberalismo, nacionalismo e rexionalismo), económicas e sociais; principais consecuencias	Lectura de noticias de prensa sobre movementos nacionalistas Explicacións da profesora Liña de tempo (revolucións burguesas) Comentario de mapas : Europa 1812, 1815, 1848, 1870, Comparar ca Europa actual Comentario de mapas: unificación de Alemaña e de Italia Vídeo sobre Revolución Francesa
	a, c, d, g, h, l, ñ	B2.2. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: periodización e feitos principais. Restauración. Procesos unificadores e independentistas.	Comentario de textos: Declaración de dereitos do home e do cidadán/declaración de dereitos da muller e da cidadá Comentario de textos sobre os movementos nacionalistas Elaboración dun glosario do tema Esquema - resumo
Bloque 3. A Revolución Industrial	f, g, h, l	B3.1. Revolución Industrial: concepto; factores económicos, sociais e ideolóxicos que a fan posible.	Lectura de noticias de prensa sobre conflictividade laboral Explicacións da profesora
	g, h, l	B3.2. Revolución Industrial: desde Gran Bretaña ao resto de Europa.	Liña de tempo: Comuna de París, Revolución bolxevique, bloque soviético, caída do muro de Berlín, desaparición da URSS)
	a, c, d, h, l, m	B3.3. Consecuencias da Revolución Industrial. Movemento obreiro (orixes, ideoloxías e formas de organización).	Comentario do vídeo sobre Revolución Industrial Análise de gravados e pinturas do XIX sobre obradoiros e fábricas Realización dun esquemasobre as clases sociais Cadro sinóptico sobre as ideoloxías anticapitalistas Visionado e análise de documentais Elaboración dun glosario do tema Esquema-resumo.

Bloque 4. O Imperialismo do século XIX e a I Guerra Mundial	g, h, l	B4.1. O imperialismo no século XIX: concepto.	Lectura de textos sobre III Revolución industrial Explicacións da profesora Liñas de tempo: imperialismo e descolonización Comentario de mapas: conferencia de Berlín, reparto de Asia, África. Comparar co mapa mundial actual Análise de gravados da época: a carga do home branco, reparto de África Visionado de documentais. Elaboración dun glosario
	g, l	B4.2. Imperialismo: causas, desenvolvemento e	Esquema resumo
	g, h, l	B4.3. Causas e consecuencias da Gran Guerra (1914-1919) ou I Guerra Mundial.	
	a, c, d, g, h, l	B4.4. Revolución Rusa.	Explicacións da profesora Liña de tempo: Comuna de París, Revolución bolxevique, bloque soviético, caída do muro de Berlín, desaparición da URSS) Realización dun esquema sobre as clases sociais Cadro sinóptico sobre as ideoloxías anticapitalistas Visionado e análise de documentais Elaboración dun glosario Esquema-resumo
Bloque 5. A época de entreguerras (1919-1945)	g, h, l	B5.1. Período de entreguerras: do final da Gran Guerra ao crac do 29 e a Gran Depresión	Noticias de prensa sobre a crise económica. Visionado de documental sobre Crack. Explicación profesora Liña de tempo Elaboración dun glosario Esquema-resumo
	a, c, d, h, l	B5.2. Fascismo italiano e nazismo alemán.	Noticias de prensa sobre racismo Explicación profesora Liña de tempo Visionado de documentais Elaboración dun glosario Esquema-resumo

	a, c, d, g, h, l	B5.3. II República española e a Guerra Civil.	Textos. Liña de tempo Explicación profesora Elaboración dun glosario Esquema resumo
Bloque 6. As causas e consecuencias da II Guerra Mundial (1939-1945)	g, l	B6.1. Orixes da II Guerra Mundial.	Liña de tempo Cadro comparativo de mapas de Europa en 1942 e mapa actual Explicación profesora Elaboración dun glosario Esquema-resumo.
	g, h, l	B6.2. Desenvolvemento da II Guerra Mundial: extensión, fases, formas de guerra e principais consecuencias	
	a, d, l	B6.3. O Holocausto.	
	g, h, l	B6.4. Nova xeopolítica mundial: Guerra Fría e plans de reconstrución posbélica.	
	a, d, g, h, l	B6.5. Procesos de descolonización en Asia e África.	
Bloque 7. A estabilización do Capitalismo e o illamento económico do bloque soviético	a, d, g, h, l	B7.1. Evolución dos bloques soviético e capitalista. O "Welfare State".	Cadro comparative bloques. Explicacións clase. Visionado e comentario documentais. Elaboración dun glosario
	f, g, h, l, m	B7.2. Crise do petróleo (1973).	Lectura e comentario de textos.
	a, c, d, g, h, l, ñ	B7.3. Ditadura de Franco en España.	Noticias de prensa Explicación da profesora Liña de tempo Visionado de fragmentos de documentais
Bloque 8. O mundo recente entre os séculos XX e XXI	a, d, g, l	B8.1. Formas económicas e sociais do capitalismo no mundo.	Elaboración dun cadro sinoptico.
	a, d, g, h, l	B8.2. Colapso dos réximes soviéticos e as súas consecuencias.	Elaboración esquema-resumo
	a, c, d, g, h, l, ñ	B8.3. Transición política en España: da ditadura á democracia (1975- 1982).	Elaboración da liña do tempo Lectura e comentario textos Esquema-resumo
Bloque 9. A Revolución Tecnolóxica e	e, g, h, l	B9.1. A globalización económica: concepto e características.	Elaboración cadro sinóptico
	e, f, g, h, l	B9.2. Papel da Revolución Tecnolóxica na globalización.	Esquema-resumo

a globalización a finais do século XX e principio do XXI	e, g, h, l, m, ñ	B9.3. Consecuencias da globalización. Relacións interrexionais; focos de conflito.	Explicacións da profesora, comentario en gran grupo sobre textos
Bloque 10. A relación entre o pasado, o presente e o futuro a través	g, h, l, ñ	B10.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia e a xeografía.	Explicacións da profesora Comentario de noticias Análise de mapas que recollen fenómenos analizados diacrónicamente
	f, l, ñ	B10.2. Cambio e continuidade.	Elaboración de liñas de tempo que recollan a análise diacrónica de determinados fenómenos
	f, l, ñ	B10.3. Tempo histórico.	
da historia e a xeografía	h, l, ñ	B10.4. Vocabulario histórico e <i>artístico</i> : Idade Contemporánea.	Comparación de mapas do presente con outros momentos históricos anteriores

8. AVALIACIÓN

8.1 Deseño da AVALIACIÓN INICIAL e medidas individuais ou colectivas que se poidan adoptar como consecuencia dos seus resultados.

O obxectivo desta proba é proporcionar a información sobre o grao de coñecemento dos contidos curriculares dos alumnos e alumnas, así como coñecer o grao de desenvolvemento de determinadas competencias fundamentalmente a de comunicación lingüística, a de aprender a aprender e, en menor medida, a competencia social e cívica.

A avaliación inicial tamén permite coñecer o progreso e evolución destas destrezas ó longo do proceso de ensino-aprendizaxe. Deste xeito, poderemos establecer o punto de partido conceptual do alumnado e a súa evolución en aspectos específicos das técnicas antes mencionadas (emprego de vocabulario xeográfico e histórico con precisión, identificación de ideas principais, análise e enfoque xeográfico dos fenómenos comentados...).

Para lograr tal obxectivo, deseñárase un **control de preguntas curtas** sobre contidos que se espera que o alumnado coñeza. Será calificado de 0 a 10 e os resultados obtidos quedarán recollidos no caderno do docente e cuantificados para permitir medir a evolución do grupo e comparar a de cada alumno ó longo do proceso. En función destes resultados, o docente e o departamento replantexarán a programación didáctica en torno a dous aspectos esenciais: temporalización e concrecións metodolóxicas.

8.2 CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN

8.2.1 XEOGRAFÍA E HISTORIA

A cualificación de cada trimestre organizarase en dous apartados, cun peso distinto, sobre a nota global da avaliación. É o seguinte:

Concepto	Valoración.
Media aritmética das probas escritas (exames)	80%
Actividades e tarefas recollidas no caderno de clase	20%*

En cada periodo de avaliación realizarase **unha proba ao finalizar cada unidade didáctica**. Este punto é flexible, xa que de existir unidades moi curtas e/ou especialmente sinxelas, poderanse unir á unidade seguinte, realizando así unha proba sobre dúas ou máis unidades. Os alumnos e alumnas estudarán a maior parte do temario polo citado libro de texto en 2º ESO, aínda que a docente pode entregar material extra se o considera oportuno. En 1ºESO, recordamos o inicio de *edixgal* no presente curso. Nos cursos de 3º e 4º ESO, os estudantes estudarán por apuntes e material elaborado pola docente e entregado aos alumnos/as ao comezo de cada unidade didáctica. Tamén se poderán efectuar probas específicas de xeografía descriptiva ou outros aspectos do currículo, para abordar, máis polo miúdo, estoutas cuestións. As probas serán escritas.

Contémplase a posibilidade de incluír **un libro de lectura** no curso.

* No **primeiro curso da ESO (1ºESO)**, contémplase que o exame conte un 90% da nota final e as actividades de libreta un 10%. Contarán un 20% se a docente decide nese trimestre a realización dun traballo ou proxecto de envergadura.

8.3 CRITERIOS PARA DETERMINAR A CUALIFICACIÓN FINAL ORDINARIA E EXTRAORDINARIA E MATERIAS PENDENTES.

○ AVALIACIÓN ORDINARIA.

As cualificacións de cada avaliación serán consignadas na acta e boletín correspondentes, de conformidade co establecido na normativa vixente.

A nota global do curso será o resultado da media aritmética das tres avaliacións. Non obstante, para superar a materia na convocatoria ordinaria, é **imprescindible ter aprobados todos os trimestres**. Se o alumno/a, chegada dita convocatoria, ten un ou varios trimestres suspensos, deberá realizar **un exame de recuperación do trimestre ou trimestres suspensos**. Para dar por superada a proba de recuperación, o estudante deberá acadar un mínimo de **5 puntos sobre 10**. É dicir, de existir un trimestre suspenso e **non recuperado**, a materia quedará **suspensa na avaliación ordinaria**. As probas de recuperación realizaranse todas, sen excepción, no último mes do curso.

Os **redondeos** de nota realizaranse sempre cando o decimal sexa '5 ou superior a '5. Non obstante, estudarase cada caso individualmente e establécense as seguintes normas:

- Se na media do trimestre, o alumno/a acada unha nota decimal '5, só se redondeará á puntuación numérica seguinte se o estudante en cuestión **non ten ningún exame suspenso no trimestre**. De ser así, quedarase coa nota correspondente, sen redondeo.
- En idéntico caso (alumno cunha media '5), se o estudante ten acumulado **un ou máis dun negativo**, non redondeará á puntuación numérica seguinte, quedándose coa nota correspondente, sen redondeo.

En **todos os cursos da ESO** para as materias do Departamento de Xeografía e Historia compártense unha serie de consideracións sobre a avaliación a ter en conta:

- Mediante a observación e anotación no caderno do docente, deixarase constancia da realización do traballo diario, tanto na casa como na aula (disposición e responsabilidade).
- Así mesmo, tamén se rexistrarán as intervencións e participación do alumnado no desenvolvemento do proceso de ensino-aprendizaxe na aula, xunto coa súa boa ou mala actitude a nivel de grupo (respecto dos compañeiros/as, dos docentes, das quendas de voz, da contribución ao silencio, do material de aula, xa sexa propio ou do centro, etc.).

- Rexistraranse a falta de deberes e/ou os comportamentos disruptivos que impidan o correcto discorrer das explicacións. Isto farase en forma de **negativos**, que restarán **0,25 puntos cada un á nota final do trimestre**, restando un máximo de **2 puntos** e puidendo, polo tanto, **provocar o suspenso na materia ese trimestre**.

○ **CONVOCATORIA EXTRAORDINARIA.**

Os alumnos que non superen a materia na avaliación ordinaria realizarán, como novidade neste curso escolar, unha proba de avaliación extraordinaria no mes de xuño, concretamente nos días 20, 21 e 22 de dito mes. A proba será escrita e basearase nos mínimos esixibles de xeito que o alumnado deberá elaborar actividades de carácter teórico e práctico, tendo de referencia aquelas practicadas ao longo de todo o curso. O aprobado nesta proba significará a superación da materia, aínda que será precisa unha coherencia mínima nas resposta. Para ser avaliado positivamente haberá que acadar, como mínimo, **5 puntos**, é dicir, considerárase superada a materia cando se obteña unha puntuación **igual ou superior a 5 puntos**.

○ **MATERIA PENDENTE.**

A área de Ciencias Sociais presenta unhas características peculiares, polo que non podemos considerar aprobada a materia dun curso se o alumno aprobara a do curso posterior. Ao non ser esta unha materia progresiva, xa que está integrada por contidos diversos (Xeografía, Historia, Arte), ter a materia aprobada nun curso non presupón telo nos anteriores, nin que o alumno supere automaticamente a materia pendente.

Os alumnos coa materia pendente serán titorizados pola profesora que lles imparte clase no curso vixente. Esta entregará boletíns de exercicios de práctica e reforzo, solucionará dúbidas e guiará no proceso de estudo. Para superar a materia pendente, o/a estudante ten dúas posibilidades:a

- a) Entrega e realización de boletíns de exercicios dados pola docente ao longo do curso. Se o alumno/a entrega ditas tarefas e estas acadan un mínimo de 5 sobre 10, darase por superada a materia e o estudante non terá que realizar a proba escrita do mes de maio.
- b) Se o estudante non realizar nin entrega ditas tarefas, realizará a correspondente **proba escrita no mes de maio**, na data que o centro estime oportuna. O 100% da superación da materia pendente, neste caso, queda suxeita a dito exame, para o cal será imprescindible acadar un mínimo de **5 puntos sobre 10**.

8.4 AVALIACIÓN EN CASO DE CONFINAMIENTO.

Debido á situación de pandemia que estamos a atravesar, existe a posibilidade de que se produza, ao longo do curso, o confinamento nacional, comunitario, do centro, da aula ou dalgún alumno en concreto que se contaxiara da COVID-19 ou tivera que gardar cuarentena por contacto cun positivo. Para estes casos, o **alumno/a será atendido telemáticamente** seguindo varias vías, segundo o caso o precise: teléfono, correo electrónico e/ou aula virtual. Estudarase cada caso individualmente para dar coa mellor forma de manter o contacto co estudante ou a clase aillada.

- **Caso de confinamento dun alumno/a:**

- Envío por correo electrónico ou a través de aula virtual de tódolos apuntamentos dados durante as sesións que o alumno/a faltou a clase. Ditos apuntamentos serán enviados semanalmente, nos días estipulados para a materia.
- Envío das actividades ou tarefas que os compañeiros/as presentes na aula realizaron *in situ* para que o estudante poida seguir o ritmo e realízalos na casa.
- En caso de coincidir algún exame no período de confinamento do alumno/a, este será realizado cando o estudante se reincorpore ás aulas. Se a proba coincidira con final de trimestre e non puidera ser posible esperar á volta do alumno/a, seralle realizada unha **proba oral** a través da aplicación de comunicación a distancia pactada co alumno (Cisco Webex, preferiblemente).
- As porcentaxes de traballos e exames non varían, polo tanto, das establecidas nesta programación en apartados anteriores.

- **Caso de confinamento do centro, dunha ou varias aulas:**

- O alumnado mantería contacto nos días establecidos para a materia a través, preferiblemente, da aplicación Cisco Webex, para así continuar impartindo a materia tentando retrasar o mínimo posible a aprendizaxe do alumnado. A asistencia ás clases virtuais é obrigatoria e non aparecer, sen causa xustificada, implicará falta de asistencia.
- Contémplase o envío de tarefas e actividades semanalmente e a realización dun traballo trimestral.
- Así mesmo, non se contempla a realización de exames escritos no caso de ensino virtual, ó considerarse imposible vixiar a honestidade do alumno/a na elaboración de dita proba. Si se contempla, en cambio, a elaboración de probas orais de maneira individual ou en pequeno grupo. As porcentaxes para tódolos grupos e materias quedarían como segue:
 - 70%: tarefas e actividades mandadas pola profesora.

- 30%: proba oral.

- Para aprobar a materia, o alumno/a debe ter entregadas tódalas tarefas e actividades e ter acadado nelas un mínimo de 5 puntos sobre 10. A nota sairá da media aritmética das tarefas (70%) e do exame oral (30%).

9. CONCRECIÓN DOS ELEMENTOS TRANSVERSAIS QUE SE TRABALLARÁN NO CURSO QUE CORRESPONDA.

A **Educación en Valores** debe estar presente en toda acción educativa, pois a súa incorporación ao proceso educativo redundará na calidade e na amplitude da formación adquirida polo alumnado. A materia de Xeografía e Historia cumpre un papel básico de punto de encontro de contidos e de valores diversos, os cales se traballarán de dous xeitos diferentes. Por un lado, de maneira ininterrompida, en cada clase, a través do respecto da quenda de palabra e da opinión dos demais, de tal xeito que se manifeste convivencia, respecto, diálogo entre posicións diversas, boa expresión –oral e corporal– e bos modais. Por outro, os seguintes valores traballaranse de modo particular nas clases consagradas a UDD específicas:

-Educación para a tolerancia e para a convivencia. Nun mundo globalizado e con grandes movementos de poboación, o respecto aos demais é fundamental para a convivencia nunha sociedade plural. incidirase nestes aspectos a escala continental e española. Asimesmo, poderase traballar no mesmo aspecto, sobre o eixe temporal das distintas culturas.

-Educación para Europa, a través do problemas das Migracións e os Refuxiados nas que se mostrará a heteroxeneidade de culturas que poboaron o noso continente. Enlaza ca Educación para os dereitos humanos e a paz.

-Educación para a paz e para os dereitos humanos. Malia ser transversal a todas as UDD, insistirase especialmente nela

-Educación para a igualdade entre xéneros, mostrando as causas da situación actual e a necesidade de loitar por unha sociedade igualitaria.

-Educación para o respecto polo medio ambiente. Ao longo de todo o currículo da materia outórgaselle unha grande importancia á relación entre o ser humano e a natureza. De xeito particular, farase fincapé nos recursos naturais da Terra e na súa relación directa co ser humano e as necesidades das sociedades modernas. Traballaremos Cambio Climático.

-Educación para a saúde, explicando que factores naturais, como a climatoloxía ou a latitude, determinan dalgún xeito a calidade de vida das persoas. As sete primeiras UDD en 1º ESO serán propicias para tratar estes contidos.

-Educación para o consumo e para as novas tecnoloxías, fundamental ante o deterioro constant edo medio ambiente e a escaseza dos recursos naturais. Tema a tratarase a través da Publicidade e Consumo

-Educación en emprendemento e desenvolvemento persoal, recorrendo para isto á exemplaridade de acontecementos e personaxes históricas.

Reflexionando sobre a importancia das Novas Tecnoloxías na sociedade actual, valoramos o seu avance continuo e a súa utilidade para realizar múltiples tarefas.

A **CONTRIBUCIÓN AO PLAN DE INTEGRACIÓN DAS TICS** para a adquisición de habilidades onde se desenvolverán:

- Traballo cos ordenadores asumindo o feito de que para aproveitar un ordenador non son necesarios grandes coñecementos informáticos.

- Utilización de programas informáticos (procesamento de textos, tratamento da imaxe...) cunha utilidade informativa, didáctica e comunicativa.

- Busca e selección de información a través de Internet para cumprimentar información, busca de datos, realización de traballos, etc

- Comunicación interpersonal e traballo colaborativo.

- Aprendizaxe coas TICs dende aula a través de presentacións en Powe Point, visionado de documentais na pantalla dixital.....

O manexo destas fontes de información e produción de traballos por parte do alumnado tamén contempla o uso das TICs. Algúns recursos serán certas aplicacións tales como Powerpoint para elaborar presentacións ou mostrar unha relación de conceptos explicados rapidamente ao gran grupo; Google Earth ou Maps, para a localización de lugares, visitas virtuais a enclaves arqueolóxicos e análise do relevo da Terra; mapas flash interactivos para traballar a xeografía descriptiva; Google Drive para o desenvolvemento de traballo colaborativo; ou Padlet ou Glogster como muros dixitais.

Ademáis, dende a nosa materia contribuiremos ao **plan de convivencia do centro**, no que se procurarán coidar as competencias cívicas e o comportamento do alumnado, para favorecer a integración e convivencia no centro e previr o acoso escolar.

Mención especial merece o plan de fomento da lecto-escritura e a contribución ao **Proxecto Lector do Centro**.

A lectura, a escritura e a corrección ortográfica son elementos de importancia capital para a formación integral do alumnado, que ademais estarán presentes nos criterios de avaliación e, por conseguinte, na cualificación do alumnado.

O profesorado realizará un seguimento da expresión oral e escrita do alumnado. Para isto analizarase a capacidade de construír frases coherentes, elaborar temas e definir conceptos nas distintas actividades realizadas; así como a capacidade do alumnado para levar a cabo unha lectura comprensiva dos contidos do libro e doutros documentos propostos polo profesor ou profesora.

A tal fin, incorporaranse tarefas de lectura e de escritura ao currículo da materia de Xeografía e Historia de 1º de ESO. Por exemplo, a través de **lecturas e análises de textos**, que redunden nunha mellor corrección ortográfica e comunicativa. Para dita tarefa proporanse fragmentos, columnas ou seccións da prensa diaria ou extractos de textos literarios e históricos relacionados cos contidos curriculares.

O Plan de lecto-escritura deseñado no noso centro perseguirá dous obxectivos claros: conseguir que o alumnado integre a lectura entre os seus hábitos cotiás e favorecer o desenvolvemento da competencia en comunicación lingüística. Para elo establécese no noso centro Hora de Ler, lectura obligatoria na aula. Para esta lectura, a docente recomenda as seguintes obras:

Caride, R. (2011), *Ameanza na Antártida*.

Verne, J. (2008), *A volta ao mundo en 80 días*.

Heathcote, S. (2015), *Sufragista* (cómic).

Fernández Paz, A. (2013), *As flores radioactivas*.

Delies, M. (1996), *Un mundo que agoniza*.

Auel, J. M. (2012), *O clan do oso das cavernas*.

Joan Alberich (2010), *La Odisea*.

-D'Adamo, Francesco (2003): *La historia de Iqbal*, Madrid, Ediciones SM (traballo infantil).

-Korn, Wolfrang: *La vuelta al mundo de un forro polar rojo: pequeña historia de la globalización*, Madrid, Siruela.

- López Narváez, Concha: *La tierra del sol y la luna* (relacións entre árabes e cristiáns en Al-Andalus)

-López Narváez, Concha (2001): *Endrina e o segredo do peregrino*, Vigo, Galaxia.

- Marjane Satrapi (2007), *Persépolis*.

- Jacques Tardi: *La guerra de las trincheras*
- Gorki, Maksim: *La madre.*

10.MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

Tanto a avaliación inicial como a avaliación continua permiten detectar as diferentes medidas de atención á diversidade que poden ser necesarias, para o alumnado que necesite reforzo ou adaptación curricular e para o alumnado con altas capacidades intelectuais. Para iso, partimos das indicacións ofrecidas polo Departamento de Orientación do centro.

Poderemos aplicar, en xeral, as seguintes medidas e respostas educativas:

- **Alumnado con TDAH:** Terase en conta o establecido no punto 8.1. Anexo 1 apartado 8.1.2 de Prevención e intervención dentro da aula do “Protocolo de consenso sobre TDAH na infancia e na adolescencia nos ámbitos educativo e sanitario”.
<http://www.edu.xunta.es/portal/node/13546>
- **Alumnado con problemas de lecto-escritura:** traballaremos a exactitude lectora e ortografía básica, a velocidade lectora, a segmentación e a comprensión lectora e composición escrita ca axuda do Departamento de Orientación.
- **Alumnado de altas capacidades:** proporanse actividades adaptadas ao curriculum da materia cun maior grao de complexidade e fondura, sempre partindo dos coñecementos previos sobre o asunto a tratar e que serán detectados a través de entrevista ou actividades específicas co propio alumno.
- **Alumnado con desfase curricular por proceder do estranxeiro:** contarán con apoios fora da aula cun PT e coa propia profesora.

As pautas xerais para a resposta educativa organizadas dende o departamento de Orientación do noso CPI son as que se recollen na seguinte táboa:

NEAE (necesidade específica de apoio educativo)	Resposta educativa
TDAH: _____alumnos/as da ESO	-Terase en conta o establecido no punto 8.1. Anexo 1 apartado 8.1.2 de Prevención e intervención dentro da aula do “Protocolo de consenso sobre TDAH na infancia e na adolescencia nos ámbitos educativo e sanitario” http://www.edu.xunta.es/portal/node/13546 -Orientacións da Asociación: http://www.acnhsantiago.org/ -Apoios e reforzos educativos.

<p>a)Desfase curricular por proceder do estranxeiro: _____ alumnos/as</p> <p>b)Desfase curricular por outros motivos: ___3___ alumnos/as</p>	<p>-Apoios dentro/fóra da aula co PT -Apoios fóra da aula profesor/a -RE na aula co propio profesor/a. -Adaptacións curriculares. -Grupos de adaptación da competencia curricular -Plan individualizado de seguimento de pendentes. -Plan de acollida do IES</p>
<p>Problemas de comunicación (alumnado estranxeiro): _____ alumnos/as</p>	<p>http://www.edu.xunta.gal/portal/diversidadeorientacion/141/145/146</p> <p>-Apoios fóra e dentro da aula co PT e/ou co profesor/a de aula -Grupos de adquisición de linguas e de adaptación da competencia curricular.</p>
<p>Alumnado con problemas de lecto – escritura: _____ alumnos/as</p>	<p>http://www.edu.xunta.gal/portal/diversidadeorientacion/141/145/409</p> <p>-“Orientacións e respostas educativas: Alumnado con trastornos da aprendizaxe”: http://www.edu.xunta.es/portal/node/3656 -Orientacións da Asociación: http://www.agadix.es/</p> <p>-Traballar na medida do posible: Exactitude lectora e ortografía básica. Velocidade lectora. Segmentación. Comprensión lectora e composición escrita, ...</p> <p>-Apoio RE do PT e/ou profesor/a da aula</p>
<p>T. Asperger: _____ alumnos/as</p>	<p>-“Orientacións e respostas educativas: Alumnado con trastornos xeneralizados do desenvolvemento” http://www.edu.xunta.es/portal/node/3655</p>
	<p>-“Trastornos xeneralizados do desenvolvemento” http://www.edu.xunta.es/portal/node/3703</p> <p>-Orientacións de ASPERGA: http://www.asperga.org/</p>
<p>Altas Capacidades: _____ alumno/a</p>	<p>-“Alumnado con altas capacidades intelectuais” http://www.edu.xunta.gal/portal/diversidadeorientacion/141/145/144</p> <p>-“Sobredotación intelectual” http://www.edu.xunta.es/portal/node/3700</p> <p>-“Orientacións e respostas educativas: Alumnado con sobredotación intelectual” http://www.edu.xunta.es/portal/node/3630</p>
<p>Retraso Mental Leve: _____ --alumno/a</p>	<p>-“Orientacións e respostas educativas: Alumnado con discapacidade intelectual” http://www.edu.xunta.es/portal/node/3644</p>

Alumnado etnia xitana	<p>-Programas e plans: http://www.edu.xunta.gal/portal/diversidadeorientacion/141/412</p> <p>-Convenio de colaboración entre o IES do Milladoiro e o Secretariado Xitano (Programa Promociona) https://www.gitanos.org/galicia/santiago_de_compostela/ http://www.edu.xunta.gal/portal/node/3791</p>
------------------------------	---

Outros protocolos da Xunta a ter en conta:

<http://www.edu.xunta.gal/portal/Educonvives.gal>

- I Plan de actuacións para a Igualdade nos centros educativos de Galicia 2016-2020.
- Protocolo de identidade de xénero.
- Protocolo de Protección de datos.
- Protocolo para a prevención e o control do absentismo escolar en Galicia.
- Protocolo de consenso sobre TDAH na infancia e na adolescencia nos ámbitos educativo e sanitario.
- Protocolo de Atención educativa domiciliaria. / Protocolo de Urxencias Sanitarias.

11. AVALIACIÓN DA PROGRAMACIÓN E A ACTIVIDADE DOCENTE. RÚBRICAS E PROPOSTAS DE MELLORA.

O departamento de Xeografía e Historia do CPI P. Antonio Orza Couto realizará un seguemento do proceso de ensino-aprendizaxe e a Programación Didáctica a través da rúbricas que se achegan a continuación.

Cando menos con carácter trimestral, e en función da valoración dos resultados obtidos nestes instrumentos e os resultados académicos obtidos, proporánse medidas de flexibilización, revisión ou corrección da programación.

Os criterios utilizados polo Departamento de Xeografía e Historia para avaliar a programación son os seguintes:

- ✓ A adecuación de obxectivos, contidos, criterios de avaliación ás características e necesidades do alumnado.
- ✓ A adecuación de procedementos e instrumentos de avaliación ás características e necesidades do alumnado.

Analizaranse tres aspectos para avaliar a práctica docente:

1. **A preparación** de dita práctica por medio da programación didáctica e as actividades de modo individual, coordinado ou cooperativo co resto do profesorado.

	INDICADOR	VALORACIÓN	OBSERVACIÓN E PROPOSTA DE MELLORAS
1	Realizo a programación da miña actividade docente tendo en conta o DCB e a programación didáctica da materia, facendo uso habitualmente de ambos os dous.		
2	Formulo os obxectivos didácticos de forma que expresan claramente as habilidades que os meus alumnos y alumnas deben		

	acadar como reflexo e manifestación da intervención educativa.		
3	Selecciono e secuencio os contido, procedimentos e actitudes da programación cunha distribución e progresión adecuada ás características de cada grupo de alumnos.		
4	Adopto estratexias e programo actividades en función dos obxectivos didácticos en función dos contidos e as características do alumnado.		
5	Planifico as sesión dun xeito flexible, preparando actividades e recursos propios axustados ao DCB, a programación didáctica e ás necesidades e intereses do alumnado.		
6	Establezo, de modo explícito, os criterios, procedimentos e instrumentos de avaliación e autoavaliación que		

	permiten facer o seguimento do progreso dos alumnado e comprobar o grao acadado de aprendizaxe.		
7	Planifico a miña actividade educativa de forma coordinada co resto do profesorado (proxectos multidisciplinares, profesores de seccións bilingües, profesores de apoio)		

2. **A realización:** Para analizar a realización da práctica docente, crearase unha rúbrica onde os indicadores analizarán:
- A motivación inicial despertada no alumnado con cada unidade.
 - A motivación ao longo do todo o proceso de aprendizaxe.
 - A presentación dos contidos (relación contidos-actividades entre sí e cos intereses do alumnado, estrutura e organización,
 - Actividades na aula (axeitadas ao alumnado, de diagnóstico, introducción, práctica, consolidación, extensión, reforzo, equilibradas entre individuais e grupais...)
 - Recursos e organización da aula (distribución do tempo, agrupamentos e clima de traballo, recursos didácticos.
 - Instruccións, aclaracións e orientacións ás tarefas do alumnado (facilitar estratexias de aprendizaxe, control dos traballos, retroalimentación).
 - Clima da aula (respeto, convivencia, inclusión)
 - Seguimento do proceso ensino-aprendizaxe (revisión frecuente de tarefas con comentarios personalizados, procesos

de autoavaliación e coavaliación, actividades extras que favorezan a adquisición dos contidos)

- Diversidade (ritmos e capacidades).

A mesma rúbrica adaptada será entregada ao alumnado cada trimestre.

3. **A avaliación:** adecuación de procesos, instrumentos, criterios e tipos de avaliación, técnicas e estratexias en función do alumnado, información ás familias.

✓ Cando se considere que a programación é mellorable nalgún destes aspectos, será necesaria unha reflexión por parte do Departamento que leve a buscar solucións. Ditas accións de mellora recolleranse nas actas de departamento e na memoria final de curso para ter en conta na elaboración da programación do curso seguinte.

Se o grao de desenvolvemento da programación é inferior a un 75% procederase do mesmo xeito que no apartado anterior.

Modelo de táboa de avaliación do proceso de ensinanza.

Esta enquisa é **ANÓNIMA**. Se non queres cubrila non o fagas. No caso de que respondas ás cuestións, o único que se pide é que o fagas co maior rigor posible. No caso de que as preguntas propostas sexan insuficientes para dar a túa opinión utiliza o apartado de Observacións.

1. Nunca; 2. Moi poucas veces; 3. Ás veces; 4. Frecuentemente; 5. Moi frecuentemente; 6. Sempre

O/A profesor/a	Puntuación					
	1	2	3	4	5	6
Fomenta o interese do alumnado polo tema tratado.						
Estimúlanos cando melloramos o noso rendimento.						
Dá explicacións en clase fáciles de comprender.						
Mostra dominio da materia que imparte.						
Promove o pensamento crítico e reflexivo.						
Mostra unha actitude aberta ao diálogo co alumnado.						
Inicia e remata as súas clases puntualmente.						

Axuda ao alumno na procura da autoaprendizaxe.									
Atende consultas fóra do horario de clase.									
Motiva a ter unha actitude activa cara á materia.									
Aclara o que non se entende en clase.									
Impulsa o traballo en equipo.									
Suxire actividades interesantes.									
Mantén a atención dos alumnos nas clases.									
Estimula a participación en clase.									
Dá instrucións claras cando asigna unha tarefa.									
Nota global do 1 ao 10:									

Avalía o interese dos documentais utilizados na clase:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Avalía o interese dos textos utilizados na clase:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Avalía o interese das presentacións utilizados na clase:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Modelo de táboa de avaliación do proceso de ensinanza-aprendizaxe por parte do profesorado.

1. Moi baixa 2. Baixa 3. Regular 4. Alta 5. Moi alta

CRITERIOS DE AVALIACIÓN	PUNTUACIÓN				
	1	2	3	4	5
- Consecución dos obxectivos propostos.					
- Desenvolvemento de todos os contidos conceptuais.					
- Traballo con todos os procedementos propostos.					
- Integración dos contidos actitudinais.					
- Organización da aula.					
- Realización de actividades heteroxéneas.					
- Fomento do traballo en grupo.					
- Fomento de tarefas de introdución á investigación xeográfica e histórica.					
- Uso de estratexias para manexar dificultades e conflitos.					
- Utilización de recursos materiais.					
- Uso e fomento das TIC.					
- Comunicación co alumnado e as súas familias.					
- Control nas actividades extraescolares.					
- Traballo da Educación en valores.					
- Atención á diversidade.					
- Organización didáctica xeral.					

Modelo de táboa de avaliación da programación didáctica

1. Inexistente; 2, Desenvolvemento deficiente; 3, Desenvolvemento aceptable; 4, Desenvolvemento esperado e desexado.

	1	2	3	4
1. Adecuación do deseño das unidades didácticas, a partir do currículo.				
2. Adecuación da secuenciación e da temporalización das unidades didácticas.				
3. O desenvolvemento da programación respondeu á secuenciación e a temporalización previstas.				
5. Adecuación do grao mínimo de consecución fixado para cada estándar.				
6. Fixación dunha estratexia metodolóxica común para todo o departamento.				
7. Adecuación dos materiais didácticos utilizados.				
8. Adecuación do libro de texto.				
9. Adecuación da proba de avaliación inicial, incluídas as súas consecuencias.				
10. Adecuación das pautas xerais establecidas para a avaliación continua.				
11. Adecuación dos criterios establecidos para a recuperación dunha avaliación.				
12. Adecuación dos criterios establecidos para o seguimento de materias pendentes.				

13. Adecuación das medidas específicas de atención ao alumnado con NEAE				
14. Grao de desenvolvemento das actividades complementarias e extraescolares previstas.				
15. Adecuación dos mecanismos para informar ás familias sobre criterios de avaliación, estándares e instrumentos.				
16. Adecuación do seguimento e da revisión da programación ao longo do curso.				
17. Contribución desde a materia ao plan de lectura do centro.				
18. Grao de integración das TIC no desenvolvemento da materia.				

12. SAÍDAS E ACTIVIDADES EXTRA-ESCOLARES.

Debido á situación de incertidume que atravesamos por mor da pandemia de COVID-19, non se contemplan, en principio, saídas extra-escolares. Este punto poderá ser modificado na práctica se así o aconsellan as autoridades sanitarias e a propia situación protocolaria do centro.

13. CONTRIBUCIÓN AO PLAN LECTOR, TICS E ACCIÓN TITORIAL.

- **Plan Lector.**

No desenvolvemento da materia ao longo do curso, ofreceráselle ao alumnado unha escolma de textos que teñan como telón de fondo o período histórico a estudar, especialmente en 4ºESO. Serán obxecto de lectura e de traballo a través de actividades relacionadas co programa. Así, plantéxase a posibilidade, se o calendario e a temporalización o permiten, de dúas obras nesta materia:

- *Si esto es un hombre*, Primo Levi (2ª av.)
- *Réquiem por un campesino español*, Ramón J. Sender (3ª av.).

Do mesmo xeito, faráselle unha recomendación de posibles lecturas a obter da biblioteca e para a “Hora de ler”, segundo o Plan Lector do Centro do noso Centro.

- **Contribución ás TICs.**

Ademais da xa comentada novidade de *edixgal*, procurárase utilizar a **aula de informática** para o acceso a páxinas web relacionadas cos contidos das materias, proxección de recursos audiovisuais e a exposición de presentacións dixitais na aula, sempre que sexa posible, así como introducións a **aplicacións informáticas** como “Power point”, liñas de tempo, Wordle (nubes de palabras), entre outras.

- **Plan de Acción Titorial.**

Colaboración coas actividades propostas polo Departamento de Orientación a través do Plan de Acción Titorial e en consonancia cos demais departamentos didácticos (obradoiros, proxectos, etc). Así mesmo, na clase de historia fanse comentarios sobre valores e sobre actitudes é un lugar adecuado para favorecer a convivencia escolar, promovendo un ambiente de respecto entre todos os membros da comunidade educativa e na mellora da convivencia escolar. A materia de historia permite a través dos contidos, as imaxes e os textos, e desde a propia acción educativa na aplicación da materia nas aulas, fomentar valores como a **igualdade** entre homes e mulleres, a **non-discriminación** por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, a **resolución pacífica de conflitos**, a **defensa da liberdade**, a **igualdade**, os **dereitos humanos** e a **paz**.

